

Protokoll
1995/96:44

Riksdagens protokoll 1995/96:44

Onsdagen den 24 januari

Kl. 9.00 – 12.30

1 § Partiledardebatt

Partiledardebatt

Anf. 1 LARS TOBISSON (m)

Fru talman! Riksdagsarbetet startar mjukt i år. Det beror inte bara på att budgetproposition och allmän motionstid har flyttats till september utan också på att ett regeringsskifte förestår.

Av allt att döma är detta Ingvar Carlssons sista partiledardebatt. Det finns därför skäl att syna det arv som statsministern lämnar efter sig. Bilden blir inte särskilt ljus. I Europapolitiken framstår vårt land som viljelöst. Från att för 25 år sedan ha varit en av världens rikaste nationer skvalpar Sverige nu omkring i industriländernas bottenskikt vad gäller medborgarnas välbefinnande. Den uppreklamerade tillväxtpropositionen i höstas, som efter hand växades ned till en agenda, förutsågs paradoxalt nog enligt regeringens egen bedömning leda in i stagnation. Den ekonomiska avmattningen kommer nu snabbare än väntat. Såväl Konjunkturinstitutet som Industriförbundet har nyligen lämnat nedslagna prognoser för det år som just har börjat.

Resultatet blir ofrånkomligen att arbetslösheten ligger kvar en bra bit över 10 %. Det kan jämföras med att Socialdemokraterna inför 1994 års val lovade att den öppna arbetslösheten på ett år skulle föras ned under 5 %. Sedan detta nu spruckit med besked, anges målet till 4 % vid sekelskiftet. Men det planeras inget annat än kosmetiska åtgärder mot massarbetslösheten, och de strukturella reformer som vi moderater förordar avvisas. T.o.m. en så blygsam begäran som att få till stånd en expertkommission för fler företag och nya jobb möter kalla handen.

I stället för att ta itu med de strukturella problemen som plågar svensk ekonomi överväger Socialdemokraterna t.o.m. förslag som förvärrar problemen. Ett sådant är det återfall i fondsocialism som ligger i tanken att AP-fonden skall få köpa fler aktier. Den senaste Perssonplanen innehåller flera andra exempel – höjda skatter på inkomster och energi, återställda ersättningsnivåer i socialförsäkringarna och mest anmärkningsvärt av allt: fribrev till kommunerna att trots höstens tal om låneförbud och utgiftstak driva verksamhet på kredit. Hur detta skall ge jobb i den enskilda sektorn är obegripligt.

Köldknäppen vid årsskiftet visar hur sårbar energiförsörjningen är. Ändå överväger regeringen att påbörja avvecklingen av kärnkraften, innan det är motiverat av hänsyn till säkerhet och ekonomi. Så till vida

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

har man tvingats böja sig för verkligheten som att det tänkta slutåret för kärnkraftsparentesen, 2010, skall försvinna. Men var och en vet ju att om det bortre parentestecknet saknas, har det främre ingen funktion. Att avveckla i förtid – om det så gäller en enda reaktor – blir då en signal att Sverige i stället för att reparera samhällsekonomi och statsfinanser ägnar sig åt kapitalförstörelse. Följden blir att räntan stiger och kronan försvagas – utöver vad som redan skett till följd av Perssonplanen.

Men så här galet behöver det inte bli. Det finns ju ingen naturlag som säger att vi med utslagna armar och tomma huvuden skall gå mot ekonomisk stagnation och massarbetslöshet. Sverige kan bättre. Vi har fantastiska möjligheter med duktiga medborgare, som om de gavs de rätta förutsättningarna skulle kunna få i gång en ekonomisk tillväxt som inte bara säkrar välstånd, trygghet och arbete utan också gör samhället socialt och kulturellt rikare.

Vi måste då först klara ut var hindren finns. Den ansedda tidskriften *The Economist* hade nyligen en intressant översikt, som påvisade det starka sambandet mellan ekonomisk frihet och välstånd. Man hade där rangordnat 102 länder efter graden av ekonomisk frihet. I topp fanns industriländer som Nya Zeeland, USA och Schweiz. Sverige hamnade någonstans i mitten, efter alla jämförbara medlemsländer i OECD och EU, och med Honduras och Pakistan som närmaste grannar.

Denna dåliga placering är naturligtvis ett utslag av de gamla vanliga svagheter i den svenska ekonomin: höga skatter, stor offentlig utgiftsandel och omfattande regleringar. Om höjda skatter vore rätt recept för ökad sysselsättning och högre välstånd, skulle Sverige sedan länge ha legat i topp i dessa avseenden. Men utvecklingen har som bekant varit den motsatta. Det är inte skattehöjningar för högre inkomsttagare som behövs – det är lägre skatter för alla. Inte minst måste vi sänka de skatter som, direkt eller indirekt, träffar lägre inkomsttagare, om de i en hårdnande internationell konkurrens skall kunna behålla och även få nya jobb.

För att få utrymme för att sänka skatterna ned mot den nivå som genomsnittligt råder inom EU måste de offentliga utgifterna minskas. Som vi moderater – med instämmande från bl.a. OECD och nu senast ratingorganet *Moody's* – har sagt många gånger, måste utgiftsreduktionen vara än större än skattesänkningen, så att budgetsaldot förstärks. På längre sikt gäller det att komma ned mot jämvikt mellan den offentliga och enskilda sektorn i svensk ekonomi. Men redan på kort sikt kan en ökad säkerhetsmarginal i finanspolitiken positivt påverka räntan och kronan och därmed medverka till den expansiva konsolidering som ekonomerna talar om.

Genom att avreglera kan vi förbättra möjligheterna att bedriva näringsverksamhet i Sverige. Det gäller inte minst arbetsmarknaden, så att det blir attraktivt att starta nya företag och att erbjuda flera arbetstillfällen. Problemet är inte att det arbetas för mycket i Sverige. Skall vi få i gång tillväxten måste det göras mer, och det måste göras effektivt. Mot den bakgrunden är naturligtvis ytterligare restriktioner mot över-tidsarbete en bakvänd politik.

Viktiga inslag i avregleringen är privatisering och konkurrensutsättning. Många förfasar sig nu över missgrepp i Apoteksbolaget – höga direktörlöner, fallskärmar, m.m. Men problemet ligger inte hos enskilda individer i detta sammanhang. Vad vi tydligt ser är omöjligheten att med framgång bedriva affärsverksamhet i ett statligt monopolföretag. Konkurrens och enskilt spritt ägande är bra för konsumenterna när det gäller läkemedel lika väl som vid produktion och distribution av andra livsviktiga förnödenheter, t.ex. mat.

Om vi med tillförsikt skall kunna möta framtiden, behöver den svenska kompetensutvecklingen vara i världsklass, det är vi överens om. Men vägen dit går inte över regleringar och enhetlighet utan över pluralism och tro på den enskildes förmåga till bildning och växt. Redan i vår kan vi vända utvecklingen på utbildningsområdet genom att säga ja till mångfald och valfrihet i stället för att som regeringen med alla tänkbara medel jaga såväl friskolor som forskningsstiftelser.

Fru talman! Denna vår skulle vi alltså kunna lägga den politiska grunden för en utveckling som ger oss såväl nya riktiga jobb som den tillväxt ur vilken all välfärd växer. Vi skulle kunna inleda en liberal omvandling, som river hinder för företagande och nyanställningar och som skulle kunna göra vårt samhälle socialt och kulturellt rikare. Men tyvärr verkar varken det arv som Ingvar Carlsson lämnar över om några månader eller det fortsatta arbete som hans efterträdare sagt sig vilja bedriva kunna leda till en sådan uppräckning.

Genom löftespopulism i 1994 års valrörelse har Socialdemokraterna släppt loss vänsterkrafterna – utanför och inom partiet. Ansatser till nödvändiga strukturella förändringar kommer av sig som en följd av regeringens rädsla för att stöta sig med en alltmer bullrig vänsteropinion i de egna leden. Om den extra partikongressen blir en framgång för de här idéströmningarna – partiledningen tycks redan ha börjat anpassa sig till dem – försvinner snabbt tilltron till Sveriges förmåga att sanera statsfinanserna och att åter bygga för tillväxt och välfärd.

Opinionsmässigt står regeringspartiet i dag svagt, men här i riksdagen är ställningen stark. Samarbete till vänster eller med Centern har visat sig bromsa det nödvändiga nytänkandet. Men Socialdemokraterna väljer själva kurs. Läger ni den andra Perssonplanen åt sidan och satsar på en förnyelse som ger tillväxt, nya jobb och ökad välfärd, då kommer vi moderater inte att ställa oss i vägen. Det kanske t.o.m. kan bli en allians för förnyelse!

Anf. 2 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) replik

Fru talman! Uppriktigt sagt var det inte mycket som moderatledaren hade att komma med. Jag tror inte att det bara var jag som blev överraskad när det plötsligt tog slut. Jag hann ju knappt begära ordet hos talmannen. Trots detta dåliga underlag för en replik skall jag, fru talman, anstränga mig att prestera något.

Först efterlyste moderatföreträdaren Lars Tobisson någon form av expertkommitté mot arbetslösheten. Mellan 1991 och 1994 satt ju en moderatledd expertkommitté – den, enligt egen uppfattning, mest kompetenta som någonsin funnits. Men det här ledde till att 50 000 företag

Prot. 1995/96:44
24 januari

Partiledardebatt

Prot. 1995/96:44
24 januari

***Fel! Okänt
växelargument.***

försvann. Lars Tobisson kan således kanske förstå om vi socialdemokrater är något tveksamma att släppa fram den sortens expertkommitté en gång till.

Sedan undrar jag vad de av svenska folket tycker som satt och följde TV och hörde Lars Tobisson beskriva Sverige ihop med Pakistan och Honduras, om jag hörde rätt. Men det är faktiskt så att FN har gjort en studie över hur människor i världen har det, *Human Development Report*. Om jag kommer ihåg rätt kom Sverige på andra plats i fråga om levnadsvillkor. Jag tror att det är beträffande den bilden som människor känner igen sig.

Vad människor är, och var, oroliga över är den nyliberala politik som vi fick 1991–1994 som angrep själva grundvalarna för välfärds-samhället och släppte fram en tredubbling av statsskulden och som gjorde att människor upplevde att marknaden steg för steg tog över från demokratin. Då blev svenska folket oroligt. Jag blev också orolig.

Om vi inte kan klara att betala räntor på de lån som vi tar och om vi hotar att hamna i en situation där utländska långgivare börjar säga att vi inte får låna mera, därför att vi inte är kreditvärdiga, är vi i en farlig situation. Detta medverkar Moderaterna i hög grad till.

Vi socialdemokrater har nu, som vi upplever det, avvärjt den här mycket allvarliga krisen och vi kan nu ge oss i kast med den andra uppgiften, som är oerhört avgörande, nämligen att attackera arbetslösheten. Vi har nu presenterat riktlinjerna för detta. Vi säger inte att det är en lätt uppgift, utan vi säger att många goda krafter behöver samlas. Men vi ser nu möjligheterna att fram till slutet av det här årtiondet halvera arbetslösheten.

Det finns också ett moderat alternativ, men det har inte rönt någon större uppmärksamhet – av ganska naturliga skäl, eftersom Moderaterna har isolerat sig ute på högerkanten. Det moderata alternativet innebär att inkomstsklyftorna skall öka och att arbetsrätten skall försämrats. Miljön och jämställdheten lämnas därhän. Man säger nej till höjd koldioxidskatt. Skatterna skall sänkas därför att välfärden skall monteras ner. Skattetrycket skall sänkas till 40 %. Det motsvarar 280 miljarder kronor.

Lars Tobisson!. Tala från denna talarstol om vilken konsekvens en sänkning med skattetrycket med 280 miljarder kronor får för sjukvården, skolan, äldreomsorgen och barnomsorgen! Då kan vi få en debatt om alternativen i svensk politik.

Anf. 3 LARS TOBISSON (m) replik

Fru talman! Ingvar Carlsson klagade över ett dåligt underlag för replik. Jag kan kvittera den artigheten. Detsamma gäller nämligen för mig.

Jag tycker att det börjar bli tröttsamt att Ingvar Carlsson i våra debatter vill lägga skulden för den ekonomiska krisen på den förra regeringen. När jag i den partiledardebatt som i oktober öppnade riksmötet sade att vi moderater vill fullfölja den borgerliga regeringens politik tackade Ingvar Carlsson i en replik för det stöd som mitt uttalande skulle ge Socialdemokraterna i de fortsatta opinionsmätningarna. Som

en bedömning av hur partisympatierna skulle utvecklas måste det sägas ha varit en ovanligt misslyckad prognos!

Jag tror inte att Ingvar Carlsson på fullt allvar menar att orsakerna till 90-talets ekonomiska kris står att finna i regeringen Bildts politik. De flesta bedömare är överens om att de strukturella problem som vi fortfarande brottas med grundades i början av 70-talet, då man började höja skatter och bygga ut den offentliga sektorn på ett för den fria världen fullkomligt unikt sätt.

Mona Sahlin har i *Moderna Tider* betecknat denna tid som det stora övermodets decennium. Det var då starka krafter i samhället började tappa sans och besinning, och det var då man började ana sprickor i den svenska modellen - det här är Mona Sahlins ord, inte mina.

Ingvar Carlsson kan inte förneka att vi under den här tiden fallit ner från toppen till bottenskiktet i fråga om ekonomiskt välstånd bland industriländerna. Det är genom att sänka bl.a. utgiftstrycket och den stora utgiftskvoten som vi närmar oss förhållandena i de länder som har visat hur man driver en välståndspolitik som kommer alla människor, inte minst de som inte har så goda utförsåvor, till del.

I stället för att skriva historia tycker jag att vi skall blicka mot framtiden. Det är av historien vi lär, men det är i framtiden som vi skall tillbringa resten av vårt liv. Framtiden handlar om hur det svenska samhället skall kunna möta de möjligheter och utmaningar som en alltmer globaliserad, men också individualiserad, värld ställer. Det är här som regeringens handfallenhet blir så påtaglig.

I tillväxtpropositionen spås att tillväxten halveras fram till sekel-skiftet. Men sedan dess har utsikterna för den närmaste tiden blivit ännu dystrare. Mycket tyder på att den redan rekordhöga arbetslösheten kommer att stiga igen. Vad man har att bjuda är konstlad sysselsättning. Varför vägrar ni socialdemokrater att genomföra de strukturella förändringar som skulle kunna föra Sverige upp på en högre tillväxtbana som ger nya riktiga jobb? Beror det på rädsla för vänsteropinionen i det egna partiet?

(Applåder)

Anf. 4 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Fru talman! Jag tror att Lars Tobissons tal här väldigt tydligt visar att man med siffror kan få fram precis vad som helst, t.o.m. att Sverige standardmässigt skulle befinna sig på samma nivå som Pakistan. Det måste väl ändå innebära att allt fler människor när de hör sådant får upp ögonen för att siffror inte alltid är det bästa underlaget när man vill tala om något som kan likna en verklighet.

Jag tycker att det är intressant när Lars Tobisson talar om framtiden. Den framtid som jag förstår att ni är ute efter är ju en framtid som innebär en totalt avreglerad arbetsmarknad, där vi har stora löneskillnader. Det betyder att vi anstränger oss för att få en sysselsättning som innebär att människor, till löner som inte går att leva på, skall utföra de enklaste sysslorna, som vi andra som har bättre löner inte behöver befatta oss med.

Prot. 1995/96:44

24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Den typen av verklighet och framtidsvision tror jag uppriktigt sagt inte engagerar och lockar särskilt många människor i det här landet. Jag tror att det är bra om ni upptäcker att det faktiskt är på det sättet. Den låglönesektor eller det skoputsarsamhälle som ni genom pigdebatten och på olika sätt vill försöka frammana som lösningen på arbetslösheten är faktiskt inte särskilt attraktiv, knappast för någon.

Era ambitioner att spara pengar tycker jag kan vara vällovliga. Jag skulle bara vilja ställa en enkel liten fråga. Ni har en partiledare. Han heter Carl Bildt. Han gör ett alldeles utmärkt arbete utomlands just nu. Vi skattebetalare subventionerar hans verksamhet med hans riksdagslön. Vore det inte bättre att vi använde de pengarna på ett annat sätt? Jag bara undrar hur ni har resonerat i den här frågan.

Anf. 5 LARS TOBISSON (m) replik

Fru talman! Jag tycker att det var ett ovanligt dumt påhopp på en person som gör ett mycket nyttigt och verkningsfullt arbete för att rädda världsfreden, freden i Bosnien och situationen för människorna där. Gudrun Schyman föreslår att han skulle berövas sin lön. Vad hjälper det? Den kommer då att utgå till någon annan ledamot av riksdagsgruppen som kommer in i hans ställe. Det är ingen besparing. Det är den typen av besparingar som Gudrun Schyman tycks vilja tala för.

Kom ihåg att när jag tidigare jämförde med Pakistan var det inte standardmässigt. Det gällde måttet på ekonomisk frihet. Den friheten är mycket dålig i Sverige.

Det finns ett samband mellan ekonomisk frihet och välfärdsutveckling. Det är det som är hotfullt för framtiden. Det är där vi riskerar att fortsätta att falla tillbaka, just därför att vi har en sådan liten frihet i vårt land.

Vänsterpartiet har i alla tider stått för en tillväxtfientlig politik. Den må ha kallats kommunism och planekonomi eller som i dag vänsterpolitik och planmässig hushållning; det är samma sak. Senare års reträtt från det rena förtryckets socialism ändrar inte att man har ett politiskt program som leder till ekonomisk, social och kulturell misär.

Det tragiska är att ni tillåts skörda framgångar med en politik som leder till fattigdom. Hade Gudrun Schyman fått genomföra sina idéer skulle regeringens prognos om halverad arbetslöshet och tillväxt fram till sekelskiftet inte slå in över huvud taget. Den socialism Gudrun Schyman företräder har aldrig skapat någon välfärd. Den har aldrig tillåtit människor och företag att växa. Tvärtom har den uttryckt sitt hänfulla förakt för dem som har velat skapa något eget.

Anf. 6 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Fru talman! Våra förslag har kallats allt möjligt, alltifrån populism till att de skulle leda till någon form av undergång. Vi får anledning att återkomma till det här i debatten, eftersom våra förslag numera finns både i den s.k. Perssonplanen och i en stor del av de socialdemokratiska motionerna till extrakongressen. Vi är i så fall ganska många i det här landet som skulle gå under de epitet som Lars Tobisson tillskriver mig.

Vad gäller partiledaren Carl Bildt sade jag att jag tycker att han gör ett fantastiskt bra arbete. Vi har ingen anledning att kritisera honom. Jag tycker att vi skall ge honom allt stöd. Men han sitter i riksdagen och han uppbär riksdagslön, på 30 000 kr i månaden. Det vore väl mycket bra om ni tog in en ledamot till, som kommer att sitta här och medverka till att ni kan göra ett, som i alla fall ni tycker, ännu bättre jobb. Dessutom lämnar väl den personen en arbetsplats ute i den s.k. verkligheten, och då får en annan människa jobb. Det är väl bra, eftersom vi skall få ned arbetslösheten.

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 7 LARS TOBISSON (m) replik

Fru talman! Jag tycker fortfarande att det är magstarkt av Gudrun Schyman att komma med sådana argument. Gudrun Schyman är minsann inte så mycket mer närvarande här i riksdagen. Det är vid en och annan partiledardebatt. Men hon har inte varit närvarande vid ens 10 % av voteringarna i riksdagen under de tre senaste riksdagsåren. Det arbete hon bedriver under tiden fördärvar för Sverige, medan Carl Bildt under sitt arbete i Bosnien jobbar för både världsfreden och säkrare förutsättningar för människorna här i Sverige.
(Applåder)

Anf. 8 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Fru talman! Ledamöter, ni som lyssnar på läktaren, på radio och tittar på TV! Det var väl en intressant debatt i de senaste inläggen. Frågan är om den hade i Sveriges riksdag att göra.

Jag funderar litet grand på Lars Tobissons och Ingvar Carlssons inlägg. Jag tycker att de var intressanta. Lars Tobisson sade att han kanske kunde tänka sig någon sorts allians med Socialdemokraterna. Då sade Ingvar Carlsson att det vore förskräckligt, för man har så olika politik.

Men om man tittar litet grand bakåt i tiden visar det sig att ni har varit överens om det allra mesta. Ni har varit överens om medlemskapet i EU. Ni har varit överens om Öresundsbron. Ni är förmodligen överens om medlemskapet i EMU. Ni är överens om, är jag rädd, att kärnkraftsavvecklingen inte kommer att genomföras år 2010. Ni är överens om att 40-timmarsveckan är så helig att man inte kan diskutera sänkt arbetstid. Ni är överens om väldigt mycket, t.o.m. om att bygga in en massa luft i kronan så att vi fick 500 % ränta, inga investeringar i Sverige och hög arbetslöshet. Ni har varit överens om det mesta.

Sedan skall jag fråga Lars Tobisson en sak litet försiktigt. Det gäller medlemskapet i EMU. Tror Lars Tobisson att det underlättar för moderat politik, att det kanske blir mer naturligt att öka löneklyftorna, att få lönespridning i samhället, att EMU i sig kanske stimulerar fram en utveckling som leder till sämre arbetsrätt, mindre fackligt inflytande? Är det alltså lättare att genomföra en moderat politik, som en del tycker är väldigt bra, om Sverige blir medlem i EU:s monetära union?

Prot. 1995/96:44
24 januari

Partiledardebatt

Anf. 9 LARS TOBISSON (m) replik

Fru talman! Jag kan trösta Birger Schlaug med att jag är mer överens med Ingvar Carlsson än med Miljöpartiet och Birger Schlaug.

För att komma med i EMU krävs det naturligtvis en moderat politik. Men jag vill säga att om vi av någon anledning skulle välja, eller om Birger Schlaug får sin vilja fram, att inte ansluta oss krävs det ännu mer av det slags politik som vi förordar för att möta de mycket större svårigheter man får vidkännas om man inte deltar i det gemensamma valutasamarbetet.

Jag förstår egentligen inte varför Birger Schlaug är så missnöjd. Han har t.o.m. övervägt att kasta in handduken som språkrör. För ett parti som är emot tillväxt måste det väl kännas skönt att regeringen så misslyckats med sin tillväxtproposition att den förutspår att tillväxten skall halveras till sekelskiftet.

Det är väl inte att undra på att Miljöpartiet inte hade någon invändning när detta diskuterades i höstas. Det är i själva verket i belåtenhet över detta som Birger Schlaug ställer upp och försvarar regeringens politik, alldeles som Gudrun Schyman nyss sade; nu kommer Vänsterpartiets politik att genomföras i Perssonplanen. Det är det som vi säger är fel. Det leder inte till den förbättring för svenska folket – minskad arbetslöshet, fler företag, ökat välstånd – som vi syftar till.

(Applåder)

Anf. 10 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Fru talman! Vad är välstånd för någonting? Välstånd för människor som har det svårt är kanske att ha en hygglig ersättning när de är sjuka. Välfärd för människor som är arbetslösa kanske är att ha en hygglig ersättning när man är arbetslös. Välfärd och välstånd kan tydligen vara *mycket* olika saker för olika människor. De är definitivt väldigt olika för Lars Tobisson och för de människor som har det svårt i vårt land.

Jag fick inte så mycket svar på frågan om EMU. Men jag förstår att Lars Tobisson är ganska positiv till EMU, vilket kanske skulle få en hel del socialdemokrater i den här kammaren att fundera trots allt.

Lars Tobisson sade att det finns onda krafter i vårt land som vill avveckla kärnkraften till år 2010. Nej, det var inte så Lars Tobisson sade. Han sade ”avveckla i förtid”. Men vad menas med att avveckla i förtid? Vi har ett riksdagsbeslut som säger att kärnkraften skall vara avvecklad år 2010.

Skulle förtid då innebära att man tar några reaktorer successivt ur drift? Tycker Lars Tobisson att det är bättre att ta alla reaktorer ur drift den 31 december år 2010? Är det rimligt? Är det inte bättre att med ekonomiska styrmedel, miljöskatter osv. se till att kärnkraften fasas ut?

Jag skulle vilja ha svar på en fråga som jag aldrig har fått svar på från Moderaterna: Varför vill ni privatisera vinsterna inom kärnkraften men socialisera kostnaderna? Varför är ni så rädda för att låta marknaden själv sätta priset på kärnkraften, låta marknaden betala för de externa kostnaderna, lägga de rimliga miljöavgifter som i stort sett hela den internationella miljörörelsen är överens om bör ligga på kärnkraften? Skulle vi låta kärnkraften betala sina egna kostnader, Lars To-

bisson, då skulle den utmönstras av sig själv. Den skulle bli för dyr. Men det märkliga är att ni vill privatisera vinsterna men socialisera kostnaderna. Jag försår inte det. Låt kärnkraften betala sina egna kostnader!

(Applåder)

Anf. 11 LARS TOBISSON (m) replik

Fru talman! Jag kan direkt säga att jag inte förstår Birger Schlaugs anmärkning. Det som gäller är att folk vid en folkomröstning sagt att vi skall utnyttja våra reaktorer så länge det är säkerhetsmässigt och ekonomiskt motiverat och så länge vi inte har tillgång till de förnybara energikällor som kan ersätta kärnkraften. Det är det tillstånd som råder nu. Att avveckla kärnkraften kommer enligt det billigaste scenariot att kosta 70–90 miljarder. Skall vi dessutom uppfylla målet vad gäller koldioxidutsläpp – det borde Birger Schlaug vara intresserad av – blir det en betydligt dyrare historia. Det är pengar som måste tas ut genom höjda elpriser. Det blir dyrare elräkningar för hushållen och färre jobb i företagen. Vårt recept är, tvärt emot vad Birger Schlaug säger: Gå inte in med politiska beslut utan låt marknaden avveckla kärnkraften, fullt i enlighet med folkomröstningens resultat.

(Applåder)

Anf. 12 OLOF JOHANSSON (c)

Fru talman! Det grymma kriget i forna Jugoslavien har bringats till ett slut. Men lidande och hat finns kvar. Massgravarna vittnar om vettlöst dödande. Den nya IFOR-styrkan skall återställa freden, men det är viktigt att komma ihåg att kriget lever kvar i form av hat, lidande, dolt och förrädiskt. Fem svenska soldater finns bland dem som nyligen skadats av minor.

Flyktingarna söker sig tillbaka. Många orkar inte, tycker inte att man har någonting att återvända till. Såren läker inte. Ändå måste framtiden byggas där, eller här om de vill söka sig hit, för dem som flyr.

Krigets, förtryckets och förföljelsens offer trängtar efter medmänsklighet. De upprörda känslorna kring flyktingarna i Åsele visar att starka mänskliga känslor, humanism och solidaritet växer i de flyendes närhet. Låt oss se detta som något hoppfullt, en kraft som måste användas för att mobilisera solidaritet med dem som flyr, känsla för barnens bästa i våra lagar och medmänsklighet i vardagen. Därför måste vi anpassa svensk lag så att den stämmer överens med barnkonventionen. Razzia-politik måste avvisas.

Fru talman! Vi kan nu se tillbaka på ganska exakt nio månader av ekonomisk-politiskt samarbete mellan Centerpartiet och Socialdemokraterna, räknat från den 25 april då vårbudgeten 1995 lades fram. Samarbetet är litet äldre än så. Vi – Ingvar Carlsson och jag – började samtala den 25 januari, men det tog tid att komma i gång. Det har i avgörande frågor för Sverige inneburit politisk stabilitet. Det har svensk ekonomi mått bra av. Men än har vi inte uppnått ekonomisk stabilitet. Det visar de senaste dagarnas berg- och dalbana på räntemarknaden.

Prot. 1995/96:44

24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:44
24 januari

Partiledardebatt

Snabbare och tydligare än de största optimisterna hoppades har utvecklingen gått åt rätt håll, trots de recensioner som gjorts i debatten tidigare. Resultaten talar för sig själva. Den långa räntan har pressats ned med ca 4 procentenheter. Kronindex har förstärkts med mer än 15 procentenheter. Det är nästan lika många procent. Rantegapet mot Tyskland har minskat. Vi har alltså varit starkare än Tyskland under den här perioden. Budgetunderskottet minskar snabbare än väntat. Det måste det göra, för annars är vi illa ute. Statsskuldens tillväxtkurva planar ut tidigare än väntat, två år tidigare än förre statsministern trodde. De som säger att saneringen är mycket ambitiös och mycket snabb i förhållande till andra länder har rätt.

För Centerpartiet var förra vårens ansvarstagande ett naturligt sätt att fullfölja arbetet för ekonomisk balans från fyrklöverregeringen 1991–1994. Det är riktigt, för att nyansera debatten mellan Carlsson och Tobisson, att säga att det var nödvändigt att flytta politiken en bit högerut för att just reparera de misstag som har gjorts i det förflutna. Dessa är inte enbart politiska. Vi har haft en oförmåga här i Sverige som bl.a. inneburit att vi gjort oss beroende av omvärlden, och då måste man leva efter detta mönster. Tobisson skulle väl aldrig komma på tanken att nämna vårt stora oljeberoende som en viktig orsak till det som hände under 1970-talet – oljeprischock 1 och oljeprischock 2 som ingen ville betala för. Därmed var vi inne i rutschkanan. Det har fortsatt därefter ända fram tills nu, när det inte finns någon återvändo.

Jag tror att det är viktigt att ha det här långa perspektivet. Vi kan konstatera att det saneringsarbete som påbörjades under förra valperioden inte hann fullföljas och slutföras. Det återstod mycket att göra. Inför valet 1994 talade jag om behovet av nationell samling för att ta Sverige ur krisen. Det var och är allvarligt menat. Att leva med ständig politisk osäkerhet till 1998 var helt enkelt inte möjligt. De som förordar en fortsatt konfrontation i riksdagen ända fram dit vet inte vad de talar om. I så fall hade Sverige ohjälpligt varit i långivarnas händer och demokratin allvarligt skadats.

Jag vill påminna om andra aktörers bidrag till stabilitet förra våren, inte för att mucka gräl utan bara för att konstatera det. Moderaterna blandade samarbetsinbiter med krav på nyval, ett nyval som förra våren skulle ha lett till en politisk kris ovanpå den ekonomiska och fördjupat, inte löst, Sveriges ekonomiska problem. Trots att dörren har stått öppen har inte Moderaterna orkat eller velat ta politiskt ansvar efter nyvalskravet. Partiintresset och egen profilering går för Moderaterna före vad som är bra för Sverige.

Jag säger detta därför att det är viktigt att konstatera att ett särskilt ansvar egentligen borde ligga på ett parti som i varje fall har höga opinionssiffror. Det är det som väljarna kräver. Medborgarna i det här landet kräver att man skall ta ett särskilt ansvar i en sådan situation.

När det stod klart för regeringen att samarbetet med Vänsterpartiet inte medverkade till nödvändigt förtroende och nödvändig stabilitet kunde saneringspolitiken förankras i det politiska mittfältet. Det har nu gett konkreta resultat i form av kraftigt sänkta räntor.

En familj som nu omsätter ett femårigt villalån på 500 000 kr hamnar nu väldigt nära 1 400 kr i lägre månadskostnad – netto – jämfört med 1991.

Lägg därtill den sänkta skatten på maten som ger tvåbarnsfamiljen ca 400 kr över per månad. Det är den skattesänkning som betyder mest för den som tjänar minst och därmed använder störst andel av sin inkomst till mat. Preliminära uppgifter visar att handeln har sänkt priserna. Konsumenterna har fått mer för pengarna. Och jag hoppas att vi får en ytterligare bekräftelse på fredag, när Priskommissionen skall redovisa resultatet från SCB.

I saneringsarbetet har det varit nödvändigt att både sänka statens utgifter och öka statens inkomster, eftersom det förelåg fara i dröjsmål. Vissa åtgärder är inte bara nödvändiga av kortsiktiga besparingsskäl. Vi måste ha en kostym som passar även när nästa lågkonjunktur är över oss. När vi lyckas minska statsbudgetens underskott, statsskulden, räntan på denna och värdet i kronor av valutaskulden så är detta naturligtvis positivt. Upplåningsbehovet för staten minskar från ca 140 miljarder till mindre än hälften mellan 1995 och 1996. Tänk om vi enbart skulle skära ned med 70 miljarder genom beslut i denna riksdag!

Den starkt positiva utvecklingen har förlett en del att tro att det är dags att blåsa faran över. Ju längre till vänster i politiken, desto tydligare krav på återställare och nya ekonomiska bidrag. En signal om att faran nu är över vore att ödelägga nio månader av mödosamt politiskt hantverk.

De senaste dagarnas turbulens på en fortfarande nervös marknad talar för att det återstår mycket arbete innan svensk ekonomi står med båda benen på fast mark. Skall man se något positivt i ränteoron – förutsatt att den blir hyfsat kortvarig – är det som en varningssignal till de mest högljudda ivrarna för en återgång till en lättsinnig och för Sverige förödande ekonomisk politik.

Överordnat allt är förtroende för och stabilitet i svensk ekonomi. Annars kommer framtida generationer inte att ha några resurser att tala om att fördela. Några viktiga konkreta åtgärder som nu har kunnat vidtas skulle då inte kunna vidtas.

Vi har under den senaste tiden gemensamt arbetat fram många olika förslag:

- 30 000 nya utbildningsplatser över hela landet
- Höjd skatt på koldioxidutsläpp, dvs. en konsekvent hållning till detta, oavsett om det handlar om kärnkraftsavveckling eller någonting annat
- Återinförd kvittningsrätt vid nystartande av företag
- Införande av riskkapitalavdrag för företagen
- Fullt utnyttjande av EU:s miljöstöd till jordbruket

Så här kan jag på punkt efter punkt räkna upp exempel på konkret handling för att man skall klara uppgifterna framöver och för att – och det är det viktiga – skapa fler och bättre förutsättningar för nya jobb.

Prot. 1995/96:44
24 januari

Partiledardebatt

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det är naturligtvis den helt överskuggande uppgiften med sikte på 2000-talet.

Centerpartiets och Socialdemokraternas samarbete betyder inte att vi i Centern skulle ha gett upp kritiken mot sådana storskaliga betongprojekt som Dennispaktetets motorvägar eller Öresundsbron, tvärtom. Den frågan är minsann inte avgjord. Jag behöver inte säga mera i dag. Jag bara konstaterar detta. Jag tror att regeringen har en och annan huvudvärk i det sammanhanget.

Men detta ingår alltså inte i samarbetet. Jag vill bara markera att det inte är absolut nödvändigt att slåss om allting. Det är inte heller nödvändigt att samarbeta om precis allting. Det har varit vår linje. Vi har ägnat oss åt ekonomin, jobben, försvars- och säkerhetspolitiken. Jag hoppas också att vi kan få till stånd ett samarbete kring energipolitiken. Dessa frågor är långsiktiga och kräver stabilitet, och de lämpar sig föga för ständiga politiska slagsmål. Svenska folket har rätt att ställa krav på ansvarstagande när det gäller dessa områden, och det är ett sådant som vi eftersträvar.

Låt mig bara till sist säga några ord om energipolitiken.

Avveckling av kärnkraften och minskad användning av kol och olja är nödvändigt. Det borde ha varit aktuellt långt tidigare – jag hänvisade till erfarenheterna från 70-talet – inte bara för att miljön sätter gränser utan som en förpliktelse därför att denna kammare entydigt har fastslagit dessa riktlinjer för energipolitiken. Förnybar inhemsk energi såsom biobränslen, sol, vatten och vind tillsammans med effektiviseringar och energisparande lägger grunden för ett långsiktigt hållbart och miljövänligt energisystem. Alla partier har varit överens om att detta är inriktningen.

Energipolitikens myt som kärnkraftens vänner odlar är att det går att komma undan omställningen av energisystemet, i varje fall under överskådlig tid. Det är fel och just en myt. Ingen kommer undan. En ordnad och planerad avveckling av kärnkraften är att föredra framför panikavveckling. Ett fortsatt beroende av en energikälla behäftad med sådana risker att folket vid en olycka skulle kräva snabbstopp med elbrist som följd är oacceptabelt.

Det är en politisk paradox att respekt för demokratiska beslut, tydliga miljögränser och behovet av långsiktigt trygghet i energiförsörjningen bespottas i debatten. Centerpartiet har ambitionen att medverka till att Socialdemokraterna och Folkpartiet – och också andra partier för den delen – lever upp till löftena från 1980. Det är inte vi som har uppgiften att bevisa varför dessa löften skall svikas.

(Applåder)

Anf. 13 LARS TOBISSON (m) replik

Fru talman! Olof Johansson säger att han hjälper Socialdemokraterna av omsorg om Sveriges ekonomi. Varför blir då resultatet av er politik minskande tillväxt och fortsatt rekordhög arbetslöshet?

Hur kändes det, Olof Johansson, att rösta emot övriga borgerliga partiers försök att förhindra försämringen av momsutbörderna – en

mycket viktig fråga, inte minst för de mindre företagen och därmed för jobben i framtiden?

Jag ställer dessa frågor därför att det ju är genom er hjälp som Socialdemokraterna kan undvika att ta itu med Sveriges strukturella problem. Om sedan uträkningen är att samarbetet skall underlätta en uppgörelse om en förtida avveckling av kärnkraften, blir det bara efter värre. Det skulle verkligen förvärra Sveriges svårigheter.

Anf. 14 OLOF JOHANSSON (c) replik

Fru talman! Lars Tobisson, jag trodde att den ekonomiska kunskapen räckte till för att konstatera att vi är beroende av en omvärld där tillväxttakten för närvarande sjunker. Det skulle vara efter värre om vi i Sverige inte hade tagit ansvar som vi har gjort under det gångna året.

Angående momsutbörderna vill jag till att börja med vända på frågan. Jag antar att alla moderater i denna kammare är överens med oss om att det inte är bra att subventionera företag, inte heller när det gäller likviditet, dvs. att ge möjligheter att låna av staten och till uppskjutande av skatt. Det har varit vår inriktning att i den reformen se till att ge ett skydd så att detta har varit möjligt, nämligen att försöka klara företagen men inte subventionera dem. Det förslag som har beslutats är långt bättre än det som Bo Lundgren var pappa till. Det utreddes ju under den förra regeringen, och det hade vi aldrig kunnat acceptera.

Sedan används ett retoriskt trick i debatten. Plötsligt är allting förtida när det gäller kärnkraften. Var ligger den exakta tidpunkten? Vet man det i förväg, Lars Tobisson? Vi har hittills inte vetat när det skulle smälla i Tjernobyli eller i Harrisburg.

Anf. 15 LARS LEIJONBORG (fp) replik

Fru talman! Jag skall strax i mitt huvudanförande återkomma med några synpunkter på Centerns insatser i det parlamentariska livet den senaste tiden.

Men det är en konkret fråga som jag skulle vilja ställa till Olof Johansson. Jag lyssnade väldigt noga när han talade om energi i slutet av sitt anförande. Han talade om alla möjliga energiformer. Han talade om kärnkraft, varnade för kol och olja och talade om sol och vind. Men han nämnde inte ett litet ord, nämligen gas. Olof Johansson står ju för, såvitt jag förstår – och det vill jag ha ett besked om – att Sverige som ett led i kärnkraftavvecklingen skall genomföra en storskalig gasintroduktion.

Jag är inte principiellt emot gas som energikälla. Det vore en ganska spännande tanke om t.ex. oljeberoendet i storstädernas trafiksystem med bussar och lastbilar kunde ändras genom en övergång till gasdrift. Det skulle betyda mycket för miljön i storstadsområdena. Det är också möjligt att öka användandet av gas i Syd- och Västsverige, där det redan finns.

Men när man ser på statistiken över Sveriges koldioxidutsläpp tycker jag att det är en ganska egendomlig tanke att det skulle vara någon lösning för Sverige att storskaligt introducera en ny energikälla som ger stora koldioxidutsläpp. Problemet är också, om vi gör mil-

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

jardinvesteringar genom att bygga gasledningar och dra fram dem till mängder av fastigheter, vilket kostar stora pengar, hur vi då om några år skall kunna förmå dessa fastighetsägare, fabriksägare och andra att igen byta och övergå till biobränsle, som vi alla hoppas skall kunna bli en långsiktig och realistisk energikälla.

Centern har ju under årens lopp lagt ned stora ansträngningar på att försöka bli ett trovärdigt miljöparti. Nu vet jag att man i miljörörelsen ser med stor förvåning och skepsis på att Olof Johansson har dragits in i dessa tankar på en storskalig gassatsning. Då är min konkreta fråga: Får man tolka det faktum att Olof Johansson gled över just ordet gas i sin uppräkningslista så att det tyder på att Olof Johansson har insett att detta är ett stickspår i svensk energipolitik?

Anf. 16 OLOF JOHANSSON (c) replik

Fru talman! Eftersom vi har begränsad taletid här i dag skall jag inte ägna mig för mycket åt utbildning, i alla fall inte av elementärt slag.

Men jag vill till att börja med tala om för Lars Leijonborg att han har missuppfattat vad jag sade. Det handlar inte om storskalig satsning på gasintroduktion. Vi har gas i Sverige. Det finns en ledning längs västkusten. Det är inte fråga om introduktion, för gasen finns där redan. Vill ni riva upp den, så varsågod.

Vi har alltid sagt att vi skall hålla på år 2010. Det kräver, utöver de förnybara energikällorna som jag talade för här, en restpost. Ingen har hittills kunnat visa att det är möjligt att ersätta kärnkraften fullt ut till 2010 utan att ha reservmöjligheten att antingen öka volymen i den ledning som redan finns på västkusten eller, om Norge eller Finland så önskar, att bygga en ledning över Norden. Det är dessutom något som man är intresserad av i EU. Det är klart att det då vore litet magstarkt om vi i Sverige sade: Nej, ni får inte röra vårt territorium. Det vore i alla fall dåligt nordiskt samarbete.

Detta är alltså inte någon dramatisk fråga. Det är en marginell fråga. Behövs gasen, så är det en restpost. Behövs den inte, så är ingen gladdare än Centerpartiet. Det får nämligen inte gå ut över bioenergin.

Anf. 17 LARS LEIJONBORG (fp) replik

Fru talman! Jag tror att alla kammarens ledamöter och andra som åhör denna debatt noterade en ganska tydlig reträtt från centerledarens sida: Det här är marginellt. Det är inte någonting som kommer att hota bioenergin.

Jag är väl medveten om och nämnde själv att vi redan nu har gas i Syd- och Västsverige. De stora planerna, som i höstas gav Olof Johansson rubriker, har nu reducerats till att vi skall använda litet mer gas där det redan finns och att om några helt andra vill ha en ledning så skall vi inte säga nej. Det är positivt med tanke på det oerhört viktiga, att Sverige är med i en global ansträngning för att minska utsläppens klimatpåverkan. Därför är det oerhört viktigt att Centerpartiet är på väg att krypa ur sina storslagna krav på en storskalig gasintroduktion i Sverige.

Anf. 18 OLOF JOHANSSON (c) replik

Fru talman! Det är inte fråga om några reträtter här. Det har aldrig varit vår avsikt att prioritera naturgas. Alltså är det inte fråga om någon reträtt.

Det storskaliga och storslagna hände i Kuopio på Nordiska rådet, där samtliga partier, inklusive de svenska, rekommenderade regeringarna att börja utreda ett nordiskt naturgasprojekt som måste beröra svenskt territorium. Detta är det storskaliga. Jag sade att jag inte har tid att här undervisa om alla detaljer, men detta är en viktig detalj som jag utgår ifrån att hela kammaren är medveten om. Dessutom kan naturligtvis naturgasen vara en introduktion för biogas. Men det visste Lars Leijonborg redan tidigare, hoppas jag.

Anf. 19 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Fru talman! Jag konstaterade att Olof Johansson gjorde en hastig beskrivning av partiernas heroiska insatser vad gäller att sanera statens budget. Jag utgår då ifrån att han är så pass intellektuellt hederlig att han förstår att Centerpartiets insatser vad gäller budgetsaneringen har varit blygsamma medan däremot Vänsterpartiets insatser varit mycket omfattande. I pengar räknat låg det runt 14 miljarder. Därefter bidrog ni på slutet med omkring 3 miljarder. Jag tror att vi är överens om den historieskrivningen, även om jag förstår att Olof Johansson inte gärna lyfter fram den här. Men jag räknar med den intellektuella hederligheten, att vi ändå är överens om detta.

Jag skulle vilja ställa två frågor. Den ena gäller det faktum att ni har ett relativt stort inflytande på regeringen just nu. Det utgår jag ifrån. Framtidsplaner har ni väl också. Men vad gör ni när den stora motsättningen kommer i dagen när det gäller synen på de generella välfärdssystemen, ersättningsnivåerna – jag tänker då på omfattningen av sjukförsäkringen – och er mycket uttalade grundtrygghetsmodell? Är ni beredda att gå in på den andra linjen, eller tänker ni säga upp bekantskapen med regeringen?

Den andra frågan gäller det som Olof Johansson och jag är mer överens om, nämligen synen på energipolitiken. Det fanns ju ett antal politiska partier som stred tillsammans för att vi förhoppningsvis inte skulle få några kärnkraftverk och sedan för att de skulle avvecklas. Vad tänker Olof Johansson ta för initiativ i frågan? Tydligt är det i korridorerna i departementen som denna fråga rämman. Per Kågesson skall sluta, och det verkar råda allmänt uppror. Det verkar vara läge för ett initiativ, Olof Johansson, så att ni kan visa på att ni kanske åtminstone i den frågan har haft ett avgörande inflytande på regeringens politik, dvs. att få i gång avvecklingen. Vad har vi att vänta oss för heroiska inslag?

Anf. 20 OLOF JOHANSSON (c) replik

Fru talman! Låt mig helt kort säga att initiativet redan är taget. Det blir partiledaröverläggningar. Initiativtagaren sitter här i kammaren. Jag tycker att initiativet är bra och självklart. Vi kommer att göra en aktiv insats i det sammanhanget, det kan jag lova. Vi tänker inte släppa bordskanten utan vidare. Men vi förutsätter naturligtvis prestationer

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

också från andra, inklusive Gudrun Schyman och inklusive Miljöpartiet. Jag har svårt att tänka mig att ni kan hamna på någon annan uppfattning än den som Centerpartiet har deklarerat, eftersom ni har haft samma uppfattning tidigare.

När det gäller historieskrivningen är det viktigt att nämna en del av historien som jag tror var upprinnelsen till skiftet. Det handlar om trovärdighet. Jag förstod behovet av återställare till att börja med. Man ville fullfölja den politik man gått till val på. Det var lättast att få gehör för detta tillsammans med Vänsterpartiet. Vi insåg också att det var nödvändigt att ställa upp på en del av dessa saker – dock inte hela beloppet, men vi hade andra alternativ. Till sist kan man konstatera att med den politik som Vänsterpartiet och Socialdemokraterna tillsammans har stått för skapades inte trovärdighet. Det tillhör också historieskrivningen.

Socialförsäkringssystemen har varit föremål för en flera decennier lång diskussion i svensk politik, från ATP och framåt och även ännu tidigare. Jag tycker att man skall se det här i perspektiv av dels vad man har råd med i systemen, dels vilken inriktning man långsiktigt strävar efter. Sedan kan man ibland mötas på halva vägen. Vi har gjort en kompromiss om pensionerna, och det finns utrymme även för andra kompromisser. Men det betyder inte att vi lämnar vår ideologiska uppfattning att grundtryggheten är det viktigaste. Det är det som staten och samhället först måste stå för. Sedan är det en fråga om vad man har råd med.

Anf. 21 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Fru talman! Visst är det ofta en fråga om vad man har råd med! I det här fallet kunde jag se att Olof Johansson i alla fall hade råd med en liten nyansering av historieskrivningen.

Om trovärdigheten i politiken handlar om att Centerpartiet går in och tillsammans med regeringen samlar in 3 miljarder till eller om den ligger i det stora saneringsprogram som Vänsterpartiet och regeringen åstadkom – där kan vi ha olika uppfattningar. Jag tror att det resultat vi nu ser av upphämtningen i ekonomin har att göra med det saneringsprogrammet.

Jag får inga svar på hur ni tänker ställa er i de här frågorna. Tydligt kommer den här frågan i stället också att avgöras genom att ni inriktar er på maktfrågan, att ni är beredda att lämna er grundtrygghet för att på det sättet fortfarande kunna vara med vid maktens grytor. Vi får väl se.

Kärnkraftsfrågan tycker jag att ni hanterat konstigt. Vi har ett antal partier i riksdagen som klart har uttalat sig för en avveckling. Jag kan inte förstå varför partiledarna skall sätta sig i ett slutet rum i stället för att föra den diskussionen här. Det är obegripligt för mig, och jag tycker mig se en tendens i politiken att undandra viktiga politiska frågor från offentlighetens ljus. Den tendensen tycker jag väldigt illa om, och jag är ledsen över att Olof Johansson tycker att det är ett bra sätt.

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 22 OLOF JOHANSSON (c) replik

Fru talman! Det är ett nödvändigt sätt, eftersom vi har höjt den här frågan över partierna genom en folkomröstning 1980, som många människor har förfärligt lätt att glömma. Den är förpliktande.

Anf. 23 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Fru talman! Jag reagerade också som Lars Leijonborg när jag såg ett uttalande från centerledaren om naturgas, eller fossilgas, som det väl egentligen borde heta. Jag har dock förstått att Olof Johansson inte menade så illa.

Jag tror vi är överens om att fossilgas eller naturgas skall användas väldigt försiktigt och att avveckling av både fossila bränslen och kärnkraft måste gå hand i hand. Vi är dessutom överens om att vi klarar detta fram till år 2010 – genom effektiviseringar, genom bibränslen och genom att bygga ut den vindkraft som vi kan klara av, till kanske 12 TWh av 29 möjliga. Svårare än så är det inte – det är en otrolig massa timmar, en otrolig massa dagar, en otrolig massa år fram till 2010.

Jag tycker att Centerpartiet har varit framgångsrikt på många områden i sitt samarbete med regeringen. En del har varit bra, ur min synvinkel, och en del har varit mindre bra.

Jag skulle vilja ställa ett par frågor till Olof Johansson. Det är inte i konflikt eller så, men vi kanske kunde hjälpas åt att reda ut ett par saker. Det gäller till att börja med den skärpta lagstiftningen beträffande äganderätten. Centerpartiet har varit drivande när det gällt att föra in den i grundlagen. Innebörden är framför allt att man skyddar markägarna. Det har lett till att även kärnkraftens ägare sitter i ett säkrare bo. Det här har i varje fall inte ökat möjligheterna att avveckla kärnkraften; möjligtvis har det försvårat eller trasslat till det litet grand. Hur skall vi tillsammans reda ut de här misstagen?

Ett annat misstag som jag tycker att Olof Johansson och Centerpartiet har gjort är att man redan i valrörelsen 1991 lovade sina intressegrupper att verka för att handelsgödselavgifterna, som egentligen var miljöpåverkande avgifter, skulle tas bort. Detta ledde till att handelsgödsel, dvs. kvävegödsel, nu köps mer. Därmed ökar kväveläckagen till haven – Naturvårdsverket kom med en rapport för ett tag sedan. Det här var ju inte bra.

Hur skall vi kunna åtgärda det här, Olof Johansson? Är det miljön eller Centerns intressegrupper som är viktigast, eller kan man möjligtvis hitta en kombination? Det här är ingen konflikt, Olof Johansson, men jag vill ha ett klagörande: Tänker Olof Johansson verka för att vi får upp miljöavgifterna även inom jordbruket och även på konstgödsel? Om vi inte får det drabbar det haven väldigt hårt.

Anf. 24 OLOF JOHANSSON (c) replik

Fru talman! Jag måste tyvärr bli mer och mer kortfattad i svaren.

För att alla skall veta det vill jag säga att naturgasen släpper ut 60 % av övriga fossila bränslens koldioxid. Byter man alltså ut olja och kol blir det bättre även med sådant, och dessutom är det renare. Det är viktigt att ha med alla komponenter, inklusive transportsektorn.

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vad gäller den skärpta lagstiftningen för personligt ägande är det naturligtvis viktigt i en rättsstat att skydda det personliga ägandet. Det skyddet var tidigare otillfredsställande. Kärnkraftens avveckling kan man hantera med andra medel. Sådana har bl.a. diskuterats här i talarstolen i dag. Ett exempel är ekonomiska styrmedel för att pressa ut kärnkraften från marknaden. Det är ett mycket enkelt sätt, som inte strider mot grundlagen och är fullt användbart.

Jag skall så kommentera hanteringen av skadliga ämnen inom jordbruket. Om ämnen används för mycket blir de naturligtvis skadliga. Det är en självklarhet för en tidigare miljöminister att hålla ögonen på detta och se till att ökningen inte fortskrider. Det var ju därför vi t.ex. införde kadmiumavgift. Men det finns olika komponenter som är skadliga, och det viktiga är att helheten fungerar. Jag tror att det är nödvändigt att successivt skärpa kadmiumavgiften för att få bort det – i annat fall förstör vi möjligheterna att odla något över huvud taget.

Anf. 25 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Fru talman! Det är nog sant att koldioxidutsläppen är mindre per enhet från naturgas än från kol och olja. Här blev jag dock litet orolig igen, för nu tar Olof Johansson fram något väldigt positivt med naturgas. Det handlar ju om att lägga investeringssummor på mångmiljardbelopp på naturgas, och de pengarna måste sedan komma igen på något sätt. Man binder alltså upp sig på naturgas på ett sätt som jag är väldigt orolig för. Jag hoppas verkligen att Olof Johansson och Ingvar Carlsson inte gör upp i korridorerna om någon större satsning på fossilgas. Det vore väldigt olyckligt.

Det där med kadmium är nog bra, men det var faktiskt kväveläcka- get jag talade om. Jag tycker fortfarande att det vore väldigt bra om Centerpartiet tog avstånd från sin gamla politik att sänka eller plocka bort miljöavgifterna på konstgödsel och handelsgödsel och i stället insåg att skatteväxling också bör gälla sådant som drabbar jordbruket.

Anf. 26 OLOF JOHANSSON (c) replik

Fru talman! I grunden för avgifter ligger priser, och priset på handelsgödsel går upp. Det här måste man beakta och se som en helhet, och det var det jag försökte eftersträva när det gäller kombinationen konstgödsel i övrigt och kadmium i konstgödsel. Man måste ha med alla komponenter, och när det gäller kadmium måste vi skärpa avgifterna. I annat fall går det illa med våra odlingsjor- dar.

Det var inte fråga om att försöka försköna naturgasen. Det är ett missförstånd, Birger Schlaug. Jag säger bara det som är fakta. Om man ersätter olja och kol den vägen är det klart att det är en vinst. I förhållande till kärnkraften är det från den synpunkten en förlust. Men det är inte det avgörande; där handlar det om att försöka frigöra kommande generationer från tusentals ton med avfall, som skall vaktas i alla generationer.

Prot. 1995/96:44
24 januari

Partiledardebatt

Anf. 27 ALF SVENSSON (kds) replik

Fru talman! Vi har naturligtvis litet till mans följt alliansen mellan Ingvar Carlsson och Olof Johansson och kanske inte minst noterat när centerpartisterna själva betygsatt den. Det var inte så länge sedan som jag läste vad partisekreteraren Åke Pettersson tyckte. Han sade att Centerpartiet sällan utövat ett så stort inflytande över de faktiska besluten som under 1995. Per-Ola Eriksson sade: Centerpartiet har kunnat regera från opposition.

Det är då inte så underligt, fru talman, att det blir en hel del repliker till Olof Johansson.

Perssonplanen kom för några dagar sedan, och vi lyssnade självfallet med spännt intresse på hur Centerpartiet, som regerar från opposition, skulle ta emot den. Den som först var ute på plan var, icke helt oväntat, Per-Ola Eriksson, som svalde den med hull och hår. Strax därefter fångade man Olof Johansson – vilket inte alltid är så enkelt; kanske för medierna men inte för oss andra – och han sade att han inte kunde se något där som var till hindern för samarbetet. Han svalde den också.

I dag på morgonen är det Carlgren och Ljunggren som skickas fram – eller träder fram; vad vet jag? Nu ställs det krav, får vi veta i Ekot. Det är krav om allmän arbetslöshetsförsäkring. Fattas bara! Det är ju ett känt fyrtalningskrav och beslut som nu repeteras. Det är krav om sänkta arbetsgivaravgifter. Det finns inte heller olika uppfattningar när det gäller att ta itu med arbetslösheten. Centern ställer alltså krav.

I dag har Olof Johansson – och vem hade väntat sig något annat? – dragit i gång igen mot Dennispaketet och bron. Han säger: Vi har sannerligen inte skrotat några krav i det avseendet, utan vi håller fast vid detta. Det är för oss ideologiska frågor etc.

Men det är en fråga som man numera inte hör ett mutter och inte ett knyst om från er sida, Olof Johansson. Jag har lyssnat mycket väl på Centerpartiet, från 1970-, 1980- och 1990-tal, och jag har i varje valrörelse under dessa decennier hört Olof Johansson och andra företrädare tala om vårdnadsbidraget. Men sedan alliansen med Socialdemokraterna började har det ordet, såvitt jag har kunnat notera, inte funnits i en centerpartistisk mun, i varje fall inte på den här höga nivån.

Jag vill då veta: Har ni någon gång tagit upp detta med Socialdemokraterna? Har ni någon gång försökt få dem att förstå det som ni har drivit i valrörelse efter valrörelse, som ni då har sagt att ni inte skulle skrota och att det var en ideologisk fråga? Det berodde inte på de 2 000, 3 000 eller 4 000 kronorna, utan på att det var en valfrihetsreform.

Jag skulle kunna citera Olof Johansson när han tar till de starka verbala tonerna och talar om vårdnadsbidraget. Därför skulle det vara utomordentligt sällsamt om Olof Johansson här kunde redovisa eller redogöra för ett rejält meningsutbyte med Ingvar Carlsson och andra i den här frågan. Kan vi få höra litet om resultatet? Jag vill inte misstro Olof Johansson, utan jag tror att han har tagit upp detta. Vad skall hans väljare annars tycka?

(Applåder)

Prot. 1995/96:44
24 januari

Anf. 28 OLOF JOHANSSON (c) replik

Fru talman! Det är bra att frågan ställs. Vi samarbetar med den socialdemokratiska regeringen om saneringen av svensk ekonomi och om
Partiledardebatt försvars- och säkerhetspolitiken. Vi hoppas att vi kan samarbeta också om energipolitiken. Förutsättningarna för att man skall kunna genomföra någonting över huvud taget av reformer är, i den här ekonomiska situationen, att man skapar stabilitet.

Vårt alternativ är barnkonto. Jag trodde att Alf Svensson hade inhämtat det under den förra valrörelsen.

Anf. 29 ALF SVENSSON (kds) replik

Fru talman! Jo, jag har inhämtat att Centerpartiet har lovat att barnkonto skulle införas från den 1 januari 1996. Det var för några dagar sedan. Därför borde vi kunna få veta i vad mån Centerpartiet har drivit detta krav i relationerna, som blir allt fastare, med Socialdemokraterna.

Sedan hänger sig Olof Johansson åt ett trick, vilket jag inte trodde att han skulle göra. Eller har Olof Johansson så till den grad tillgodgjort sig Ingvar Carlssons och andras argumentering att han vill göra gällande att det inte skulle vara att sanera Sveriges ekonomi att införa vårdnadsbidrag? Socialdemokraterna säger innerst inne inte nej av ekonomiska skäl, utan av ideologiska skäl.

Jag trodde inte att Olof Johansson skulle backa och backa från sin ideologiska kamp och låta Ingvar Carlsson stå kvar vid sina förlegade, doktrinära, ideologiska bastioner i den här frågan.

Jag vågar med bestämdhet påstå – det vet Olof Johansson – att vårdnadsbidraget var ett paretokriterium, som man talar om inom nationalekonomin, som innebar att en del fick favörer utan att andra fick någon försämring. Därför borde Olof Johansson visa en helt annan takt än att försöka dribbla bort det med att säga att det inte gick att ta upp därför att det skulle försämra ekonomin. Det hade förbättrat ekonomin.

Anf. 30 OLOF JOHANSSON (c) replik

Fru talman! Jag hänvisar till vad jag tidigare sade om vilka samarbetsområden vi har ägnat oss åt. Det handlar alltså om den ekonomiska saneringen i första hand. Det vet Alf Svensson. Dessutom har väljarna sagt sitt 1994, och jag känner stor ödmjukhet inför väljarutslag.

Det innebär inte att vi släpper våra krav, utan vi arbetar naturligtvis vidare för att just kunna införa ett barnkonto, en beskattad ersättning. Men det får inte vara vilken ersättningsnivå som helst. Då är den ekonomiska saneringen viktig, för att man skall kunna göra det här till en fullgod ersättare för den rad av system som det handlar om att ersätta, nämligen vårdnadsbidraget, som vi hade tidigare, föräldraförsäkringen, barnbidraget och flerbarnstillägget, som numera är avskaffat.

Anf. 31 LARS LEIJONBORG (fp)

Fru talman! Detta är Ingvar Carlssons sista partiledardebatt. Jag vill gärna, på Folkpartiets och mina egna vägnar, tacka honom för hans gärning i svenskt samhällsliv från 50-talet och framåt. Ingvar Carlsson

har en rad personliga egenskaper som det är lätt att känna sympati för. För att nämna en enda, har han vid möten i mindre kretsar en humor, som kanske inte så ofta kommer fram i det offentliga livet men som har gjort många partiledaröverläggningar, som jag har deltagit i, betydligt mera uthärdliga än de annars skulle ha varit. Och även om vi tycker olika om det mesta har jag inga svårigheter att hitta politiska områden där vi liberaler från våra utgångspunkter uppskattar Ingvar Carlssons insatser, t.ex. när det gällde att säkra ett svenskt EU-medlemskap och att främja jämställdhet mellan kvinnor och män.

Men jag tror inte att Ingvar Carlsson vill bli avsatt sju veckor i förväg eller önskar att den här debatten bara blir en tack- och avskedsföreställning. Sju veckor är dessutom ganska lång tid i det kritiska skede Sverige befinner sig i, så jag tror att det är viktigt att vi i dag också diskuterar de problem vårt land står inför.

För mig känns det nödvändigt att också i den här debatten framför allt lägga tonvikten vid arbetslösheten.

Frågan är hur vi får fram en sådan politik som ger nya jobb. Från min utgångspunkt är det ett grundläggande problem att valutslaget blev sådant att Socialdemokraterna, om de själva vill, har lätt att hitta majoriteter för en politik som definitivt inte skapar dynamik, tillväxt och nya jobb i den sektor där jobben måste komma, nämligen den privata.

Vår förhoppning efter valet 1994 var att de s.k. förnyarna inom socialdemokratin skulle ha fått en sådan ställning att partiledningen kunde utnyttja det öppna mandat som man talade om till en del omprövningar i liberal riktning. Så blev det inte. I stället fick vi först en period med rödgrön röra och sedan skedet med samverkan med Centern, och nu den senaste veckan har vi åsett LO:s inträde på den centrala politiska scenen. Samverkan åt mitten fick i och för sig en lugnande inverkan på röntan, men i övrigt är det för mig ganska uppenbart att ingen av dessa konstellationer varit särskilt lämpad att föra en politik som ger nya jobb.

Formerna för den fortsatta samverkan mellan Socialdemokraterna och Centern har diskuterats här. Det är naturligtvis någonting som vi utomstående inte har någon inblick i. Av det jag redan har sagt framgår att jag inte har något principiellt emot samverkan över blockgränsen, men det helt avgörande är vilken politik som blir resultatet. Utifrån det vill jag säga några ord både till Centern och till Socialdemokraterna.

Till Centern vill jag säga rent ut att jag inte tycker att ni hittills har fått ut tillräckligt av samverkan. Ni har också, liksom de andra tre partierna, ett ansvar för att förvalta arvet från den förra regeringsperioden. Då åstadkom vi ändå tillsammans mycket som är värt att försvara. Det kan väl inte vara er uppgift att bara legitimera återställarpolitiken. Det är möjligen lovande att Olof Johansson talar med Bo Lundgren, för jag tänkte just fråga om några skattefrågor. Men Olof Johansson föredrar visst att prata med en moderat. Olof Johansson! Jag har en fråga, om han kan prioritera mig före Bo Lundgren ett ögonblick. Jag tänkte just fråga om ett par skattefrågor från den förra regeringen. Hur blir det med dubbelbeskattningen? Hur blir det med arbetsgivaravgifterna? Blir

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:44
24 januari

det någon sänkning? Och hur blir det med arbetsrätten? Jag tycker att Centern har fått ut för litet av det här samarbetet.

När vi i september 1994 fick beskedet från Ingvar Carlsson att någon kursomläggning i liberal riktning inte var att vänta, bedömde vi att det bästa vi kunde göra för att främja en bra utveckling både på kort och på lång sikt var att driva en så effektiv oppositionspolitik som möjligt. Vi vet i vårt parti ända sedan Bertil Ohlins dagar att socialdemokratin kan påverkas också från oppositionsbänken. Jag tänkte formulera en fråga som både Olof Johansson och andra kammarledamöter kan fundera på. Det är en kunskapsfråga apropå det paket som Göran Persson presenterade häromdagen. Vilket parti har i denna kammare i åratal förespråkat 50 % som högsta marginalskatt och 80 % som lägsta ersättning i socialförsäkringarna? Ni skall få två ledtrådar, om ni funderar. Den ena ledtråden är att det inte är Centern, för de är för högre marginalskatter och lägre ersättningsnivåer, även om de som gick på den där förhandsinformationen som de fick möjligen hade glömt det. Den andra ledtråden är att det här är ett parti som av alla ledarskribenter anses helt isolerat och avskuret från allt inflytande. Det är kanske något att fundera på.

Till Socialdemokraterna skulle jag vilja säga så här: Även om svensk politik efter alla regeringsskiften och krisuppgörelser hit och dit är ett sammelsurium av ingångna och uppsagda pakter, och anklagelserna om svikna avtal korsar varandra, tror jag att det är viktigt för Sverige och för jobben att några av de områden där Folkpartiet och Socialdemokraterna kommit till en samsyn hålls så oanfrätta som möjligt av ert nuvarande samarbetsprojekt i parlamentet. Folkpartiet har som bekant ingen som helst önskan att bli ett stödparti åt regeringen som inriktningen nu blivit, men tre områden känns så viktiga för framtiden att det vore synd om helt andra hänsyn fick förstöra sådant som uppnåtts.

Jag syftar på skattereformen, som visserligen är svårt sargad och som förstörs ytterligare om regeringen börjar använda de egenavgifter som vi infört gemensamt för att smyghöja skatterna, men som måste försvaras så långt som möjligt. Jag tänker på energin, där jag tror att vi, Socialdemokraterna och Folkpartiet tillsammans, är bättre lämpade att uttolka hur Linje 2:s ”avveckling med förnuft” skall gå till än Olof Johansson, som ju långa perioder stått för en ganska oförnuftig energipolitik. Slutligen tänker jag på den generella välfärdspolitiken, som har berörts här tidigare. Den utreds nu i Sjuk- och arbetsskadekommittén. När det här snedsteget som ni gjorde med 75 % ersättning, alltså ett snedsteg åt grundtrygghetshållet, nu tydligen är på väg att rättas till, tror jag att det finns goda möjligheter att enas om en robust utformning av framtidens välfärdssystem.

För att återvända till arbetslösheten, tror jag att det finns anledning att känna en djup oro över de sociala effekterna av att så många svenskar har hamnat utanför arbetslivet. Många julkalas i svenska hem för några veckor sedan fördystrades av att någon eller några bland släktingarna och vännerna saknade arbete. Arbetslösheten finns överallt. Men det strider mot allt sunt förnuft att massor av duktiga människor

går omkring och gör ingenting, när vi har så stort behov av deras insatser.

Det som egentligen oroar mig allra mest är att så få i toppen, så få som skulle kunna göra någonting åt det, egentligen bryr sig. Det anordnas inga demonstrationer, och det skrivs inte särskilt många artiklar. Regeringspartiet är fullt upptaget med sina interna affärer och konflikter.

Förra veckan var vi vid den tidpunkt då det äntligen var dags att syna Socialdemokraternas löfte om arbetslösheten från 1994. Ingvar Carlsson framställde det här så, att nu var det dags att ta itu med den uppgiften, men så lät det inte före valet. Före valet sade ni att med er politik skulle den öppna arbetslösheten 1995 vara under 5 %. Tolkar man det välvilligt kan man säga att ni syftade på slutet av 1995. Statistiken för december kom i förra veckan, och den visar att den öppna arbetslösheten var nästan 8 %. Skillnaden mellan 5 % och 7,8 %, som det var, motsvarar 120 000 människor, människor av kött och blod, som är öppet arbetslösa därför att det här vallöftet inte infriades.

Arbetslösheten är högre nu än för ett år sedan och högre än i oktober, då Ingvar Carlsson sade här i riksdagen att den skulle pressas tillbaka tiondel för tiondel.

Jag måste säga att det vittnar om en kallblodighet att Socialdemokraterna, samma vecka som denna statistik kommer, presenterar ett nytt löfte som om ingenting har hänt och talar om 4 % utan att det egentligen presenteras några konkreta åtgärder för att de nya jobben på marknaden skall tillkomma.

Folkpartiet är ett parti med en stolt historia av reformer, från folkskolan och folkpensionen över rösträtten till jämställdhetslagen och handikappreformen. Det går en rak linje från Bertil Ohlins ställningstagande på 1930-talet för judiska flyktingar till Bengt Westerbergs kamp mot rasism på 1990-talet och Maria Leissners reaktion på den nya hårdheten i flyktingpolitiken. Men mycket av det öppna, toleranta välfärdssamhälle vi varit med att forma hotas nu av massarbetslösheten. Segregationen växer och vård och utbildning drabbas av nedskärningar. Sverige måste hitta en väg ut ur arbetslösheten.

Alla som tittar på svensk samhällsekonomi, utom möjligen extrema traditionalister på socialdemokratins vänsterflygel, ser att det med åren uppstått en obalans på det sättet att det finns för få jobb i den privata sektorn. Den privata sektor vi har är inte tillräcklig för att finansiera den offentliga sektor vi vill ha, om inte skattetrycket skall bli helt orimligt.

Den viktigaste sociala reform som nu står på dagordningen är att knäcka massarbetslösheten. Folkpartiets politik sammanfattades en gång i tiden med orden "sociala reformer utan socialism". Det är egentligen en sammanfattning också av det jag vill säga här i dag.

Eftersom uppgiften är att få fram jobb på marknaden kan det aldrig ske med socialistiska metoder. Och med "socialism" menar jag då inte förstatligande av befintliga företag, som var den gamla betydelsen. Det finns ett slags nysocialism som handlar om att kompromissa sig sam-

Prot. 1995/96:44

24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.
Partiledardebatt*

man med de olika flyglarna om litet högre skatter, litet fler regleringar, litet mer subventioner, litet fler monopol, osv.

Det kan inte vara lätt att lyckas med den uppgiften. Det är ju många politiska mål som skall tillgodoses samtidigt, t.ex. att hålla kvar Kenth Pettersson, få in Olof Johansson och få ned Gudrun Schyman i ett och samma grepp. Då blir det sådant som Göran Persson presenterade häromdagen. Även om det finns några enskilda inslag som jag sympatiserar med är helheten ändå väldigt typisk: en ståtlig, centralt beslutad målsättning, höjda skatter, höjda bidrag, höjda statsutgifter – och inte ett ord om det helt avgörande, nämligen de mekanismer som gör att nya jobb uppstår.

Det som kan knäcka massarbetslösheten är en våg av nyföretagande och ett lyft för de småföretag som redan finns, framför allt i tjänstesektorn. Men verkligheten är att nyföretagandet sjunker – minus 13 % förra året!

Uppgiften är alltså att skapa ett sådant klimat att många fler entreprenörer vågar sätta i gång nya projekt. Och här finns faktiskt en ljusglimt: Där ute bland människorna sprudlar det av idéer och initiativ. Folkpartiet har låtit ett opinionsinstitut fråga ett urval ur svenska folket om de har funderat på att starta eget och om de har någon affärsidé. Resultatet är på ett sätt mycket uppmuntrande men på ett annat sätt deprimerande. Det uppmuntrande är att hundratusentals människor har idéer och lust att starta eget. Det deprimerande är att alldeles för få har vågat språnget.

Det är detta som är den stora utmaningen. Vi skall göra det lättare, inte svårare, att starta företag. Vi skall sänka, inte höja skatterna på företagande. Vi skall ha färre, inte fler, regleringar. Vi skall ha mer konkurrens, inte mindre.

Till sist, fru talman: Jag har mest talat om kampen mot arbetslösheten och satt in det som nu behöver göras i en liberal reformtradition – jag tror att det är där det hör hemma. Men ännu ett skäl att påminna om historien är att jag vill ympa in något av den optimism som präglat tidigare reformarbete i den nu aktuella svenska debatten om arbetslöshet. Jag tycker att jag möter alldeles för mycket uppgivenhet. Alldeles för många av dem jag träffar säger: Det här får vi vänja oss vid – om det inte blir ännu värre. Även här i kammaren finns det partier som är mycket mer intresserade av hur vi kan dela på de jobb som redan finns än hur vi kan skapa nya.

Det är oförnuftigt att vi samtidigt som vi behöver resurser tillåter att resurser inte utnyttjas, och oförnuft skall vi gå till storms mot. Gamla tiders samhällsreformatorer mötte också skepsis men gav oss många exempel på att oförnuftiga samhällsförhållanden faktiskt kan rättas till. Kan vi släppa loss entreprenörsandan hos svenska folket och få många fler i arbete har vi kommit mycket närmare lösningen på många av vårt lands problem.

(Applåder)

Anf. 32 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) replik

Fru talman! I min regeringsdeklaration uttalade jag förhoppningen att vi skulle få ett bra samarbetsklimat här i kammaren. Jag tycker att Lars Leijonborg tog ett steg i den riktningen genom att ange tre viktiga områden: skattereformen, energin och den generella välfärdspolitiken.

När det gäller skattereformen har det sagts en del under julhelgen. På den punkten vill jag bara säga följande.

Det var en stor men också en svår reform för socialdemokratin. Vi hade en intern diskussion i frågan, om den var rimlig eller inte, men det var en nödvändig reform. Jag lovade då att vi skulle följa upp de fördelningspolitiska effekterna. När det kommer en rapport som visar att den tiondel som har de högsta inkomsterna inte har burit sin börda fullt ut tar jag allvarligt på det. Det är inte att svika skattereformen – det är att stå för skattereformen.

När det gäller energin tycker jag att det var bra att Folkpartiet, Centern och Socialdemokraterna kom överens 1991. Grundtanken var att vi skulle avveckla kärnkraften i den takt som vi kunde tillföra ny energi. Jag tror också att det skulle vara bra om vi kunde fortsätta samtalen, grundade på den nya energikommissionen, och få till stånd ett samarbete över blockgränsen. Men jag vill gärna säga att jag tycker att det är en klar fördel om samarbetet med Centerpartiet också kan fortsätta.

Den generella välfärdspolitiken står vi fast vid. Den är viktig. Vi sänkte inte från 80 % till 75 % av några ideologiska skäl utan därför att vi inte hade pengar. Den uppgörelse vi träffade med Centerpartiet om detta var enligt min uppfattning absolut en bidragande orsak till att vi nu har fått ned räntorna. Jag tycker att man måste se detta pragmatiskt.

Jag tycker att det är bra att Lars Leijonborg tog upp arbetslösheten. Först några ord om det förflutna.

Lars Leijonborg åberopade våren 1994. Då lade vi fram en rad förslag som skulle kunna föra ned arbetslösheten under 5 % enligt vad vi fick fram när vi räknade på det. Sedan kom, som Lars Leijonborg säkert kommer ihåg, Björn Wolraths uttalanden och räntechockerna, och vi fick mycket större skuldräntor. Det har onekligen fördröjt också arbetslöshetsbekämpningen. Men det skall inte skymma det faktum att antalet tillkommande platser för 1995 är drygt 60 000, vilket är ungefär dubbelt så mycket som genomsnittet i EU.

Vi skall emellertid nu sätta in stora krafter på att pressa ned arbetslösheten tiondel för tiondel. Jag tror att de flesta människor vet att vi verkligen menar allvar, och den vetskapen grundar de på erfarenhet av vad socialdemokratin har gjort mot arbetslösheten under årtionden. Det handlar om att gå vidare och stimulera näringslivet, mot bakgrund av en industriinvesteringsökning på 40 % under 1995. 40 %, Lars Leijonborg!

Det absolut viktigaste är då att pressa ned räntorna – för att de små företagen skall våga och kunna investera. Det handlar naturligtvis också om att den vägen stimulera byggsektorn, och det handlar om att stimulera också den privata konsumtionen och efterfrågan. Den sänkta matmomsen är en väldigt viktig del i detta.

I mitt huvudanförande skall jag återkomma till vad vi vill göra för att främja sysselsättningen, eller, rättare sagt, för att se till att vi inte får

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

ytterligare avskedanden när det gäller kommunerna – djärva satsningar på utbildningsområdet för att därmed se till, att skapa inte dåliga arbeten utan effektiva arbeten.

Anf. 33 LARS LEIJONBORG (fp) replik

Fru talman! Jag tror att många människor minns att en grundbult i skattereformen var ”hälften kvar”; marginals-katten skulle vara högst 50 %.

Vidare minns många att politikerna dyrt och heligt lovade att vi nu hade fått ett robust system som verkligen skulle ligga fast. Då är det illavarslande att man ganska kort tid efter det att reformen har satts i sjön och börjat verka tar en mycket speciell period i en djup lågkonjunktur och med hög arbetslöshet till intäkt för att börja fingra på fundamentala delar av reformen.

Jag är glad över att man tar bort värnskatten, men det är mycket olustigt att man ersätter den genom en manipulation med egenavgifterna – med samma effekt. Resultatet riskerar – som någon veckotidning skrev häromdagen – att bli t.ex. att vi får svårare att klara det kunskapslyft som Sverige behöver. En hel del kvalificerad arbetskraft väljer att flytta utomlands, för att bara ta ett enda exempel.

Jag tycker att vi skall vara mycket intresserade av fördelningspolitik. Det är en av de absolut viktigaste frågorna – den näst viktigaste, skulle jag vilja säga. Den viktigaste frågan är hur vi skaffar resurser, men den näst viktigaste är hur vi fördelar dem.

Det finns så mycket annat som Socialdemokraterna borde fundera mycket på. Det finns t.ex. en djup oro bland de handikappade för vad som skall hända med Bengt Westerbergs handikappreform. Systemet med de personliga assistenterna har betytt en frihetsrevolution för många svårt handikappade människor. Socialministern, som också snart skall avgå, har visserligen utlovat att en del av de framlagda besparingsförslagen inte skall genomföras, men fortfarande kan man verkligen fundera på vad det ligger för fördelningspolitik i att ge sig på just denna grupp.

Många har funderat på vilka de djupaste motiven är för den hårdnande flyktingpolitik vi nu har sett flera exempel på.

Ingvar Carlsson nämnde matmomsen, efter att ha börjat med att tala om att det var nödvändigt att göra någonting av fördelningspolitiska skäl. Jag tror att många TV-tittare har väldigt svårt att följa med i svängarna. Samma dag som matmomsen sänktes sänktes nämligen också bidragen till sjuka och bidragen till arbetslösa. Ett antal sociala försämringar genomfördes här i landet. Kan det vara rimligt att låta detta drabba sjuka och arbetslösa och låta oss som har arbete och är friska få vinsten? Jag tycker inte att Socialdemokraterna har någonting att yvas över när det gäller fördelningspolitik.

Anf. 34 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) replik

Fru talman! Det är litet magstarkt, Lars Leijonborg, att efter att ha sttit i en regering som har tredubblat statskulden och försatt Sverige i en akut krissituation anklaga oss som gått in och städat upp efter detta

för att vi tvingas skära i socialförsäkringssystemen. Jag tror att det räcker att säga detta.

Jag skulle också kunna ta upp en diskussion om Folkpartiets flyktingpolitik. Under oppositionstiden avstod jag från att angripa Folkpartiet därför att jag vet hur svårt det är att vara invandrarminister. Men jag vill bara påminna Lars Leijonborg om att det var en regering där Folkpartiet deltog som införde visumtvång för bosnierna i en mycket svår situation.

När det gäller de handikappade vet Lars Leijonborg att jag var med i krisförhandlingarna när läget var som svårast och backade upp den handikappreform som Bengt Westerberg ville genomföra. Men det område som Bengt Westerberg totalt felbedömde, och där han även vilseledde oss, var kostnaderna för reformen – de blev mycket större än vad han hade förutsagt. Detta tvingas regeringen nu att titta på, men det skall göras på ett för de handikappade bra sätt.

Det bär mig litet emot att här och nu hålla på att tala om vem som bröt och vem som påbörjade vad i skattereformen. Folkpartiet och Moderaterna bröt redan innan skattereformen var genomförd. Ni tog bort det som för Socialdemokraterna var en hörnsten, nämligen kapitalbeskattningen. Vi vill ha kvar skattereformen, och vi vill se till att den kommer att spela en roll. Jag tycker nog att både Socialdemokraterna och Folkpartiet i stort sett kan vara stolta över att vi orkade få igenom en sådan svår reform. Jag tycker inte att det tjänar mycket till att hålla på att gnata om detaljer i denna reform.

Jag delar Folkpartiets känslor för småföretagarna. Det går att utläsa av regeringens politik vad det är vi verkligen syftar till: den sjunkande räntan, som är oerhört viktig. Riskkapitalavdrag införs och kvittningsrätten återinförs för nyetablerade företag. Genom skattereformen och den senare reformerade företagsbeskattningen har egenföretag i dag i stort sett samma villkor som större företag. En rad andra saker är nu i gång på utredningsstadiet.

Jag läste i Dagens Nyheter i dag, efter att ha lyssnat på de två största oppositionspartierna inklusive Folkpartiet, en stor rubrik där det sägs att svenskar tror på framtiden. Efter det att europeiska handelskamrar har pejlat stämningen bland företag i 13 länder sägs följande: ”Svenska företagare hör till de mest optimistiska i hela Europa om man får tro de europeiska handelskamrarnas organisation Eurochambres.”

Är det inte litet märkligt att å ena sidan, mot bakgrund av att 50 000 företag gick i konkurs under den borgerliga regeringstiden, höra oppositionens beskrivning av hur vi bedriver en företagsfientlig politik och hur eländigt allt är, och å andra sidan se att industriinvesteringarna ökar med 40 % och läsa att Sveriges företagare just nu, under en socialdemokratisk regering, är de mest optimistiska i Europa? Hur får ni detta att gå ihop?

Anf. 35 LARS LEIJONBORG (fp) replik

Fru talman! Det är säkert så att vi hade anledning att vara stolta när vi hade lotsat igenom skattereformen. Men det hjälper inte att ha genomfört någonting om Socialdemokraterna är beredda att ge vika och

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

avskaffa viktiga delar av de förändringar som har genomförts så fort LO gaskar upp sig. Vi har sett detta gång på gång. De som har varit med länge minns att precis samma sak hände efter den skatteuppgörelse som kallades för ”den underbara natten”. Nu ser vi precis samma sak hända igen med de taklösa egenavgifterna i sjukförsäkringen.

Det hade kanske varit bra om Ingvar Carlsson hade tagit upp debatten om flyktingpolitiken före valet. Då hade väljarna fått klart för sig att Socialdemokraterna tydligen står för en annan flyktingpolitik än den Folkpartiet står för.

Oron inom handikapprörelsen är mycket djup. Man tycker sig ha 8 miljarder kronor till att genomföra en matmomssänkning som i första hand gynnar dem som är friska – de flesta är ju tack och lov friska – och dem som har arbete och dem som har det ganska bra. Man måste då också fundera på de några hundra miljoner kronor som kan bli avgörande för de handikappades totala livskvalitet. Är detta verkligen en rimlig prioritering i fördelningspolitiskt perspektiv?

Anf. 36 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Fru talman! Jag är väldigt glad över att Lars Leijonborg så entusiastiskt tar sig an temat arbetslöshet. Jag delar nämligen uppfattningen att den absolut största och viktigaste frågan är hur vi skall komma till rätta med arbetslösheten.

Jag vill fråga Lars Leijonborg om två saker. Den ena rör synen på kommunerna. Vad jag förstår ställer Folkpartiet sig bakom en långsiktig ekonomisk politik som innebär att de offentliga utgifterna skall strypas. Detta ingår i planerna om Sverige skall vara med i den ekonomiska och monetära unionen. Det får konsekvenser för kommuner och landsting och för den välfärd som Lars Leijonborg vill värna om.

Folkpartiet har också lagt fram förslag om att sänka skatten för den privata tjänstesektorn. Det innebär t.ex. att om min mamma, som är litet över 80 år, behöver fotvård får hon den billigare om den utförs privat än om hon anlitar kommunens fotvård. Det innebär också att ett privat daghem får betala mindre för städningen än vad de kommunala daghemmen gör.

Denna ojämlikhet mellan den kommunala och den privata tjänstesektorn kan jag inte hitta några motiv för, om man allmänt talar om välfärdslösningar. Jag tror inte heller att den innebär att vi får fler jobb. Hur ser Folkpartiet på detta? Jag förde en debatt med Maria Leissner där hon sade att detta bara är första steget, och att Folkpartiet egentligen vill ha konkurrensneutralitet. Det vore bra att få detta bekräftat.

Den andra frågan gäller arbetstidsförkortningen. Lars Leijonborg uttryckte litet föraktfullt att det finns partier som vill dela på arbetslösheten. Jag tror faktiskt att det börjar gå upp för allt fler människor att det är en klok ekonomi och ett bra sätt att räkna att säga att det är bättre att fler jobbar sex timmar med nyttiga och nödvändiga arbeten än att få jobbar åtta timmar plus en massa övertid. Den här diskussionen förs i hela Europa, och de flesta andra länder har kommit längre än Sverige i detta avseende. Här är Folkpartiet en bromskloss. Det förvånar mig,

också med tanke på hur många kvinnor som är intresserade av en daglig förkortning av arbetstiden.

Anf. 37 TALMANNEN

Lars Leijonborg har nu bara 35 sekunder kvar av sin taletid.

Anf. 38 LARS LEIJONBORG (fp) replik

Fru talman! Målet för vår ekonomiska politik är att vi skall få de jobb i den privata sektorn att vi får råd att ha den offentliga sektor vi vill ha. Vi skall inte strypa den offentliga sektorn. Målet är tvärtom att välfärden skall räddas. Det är det hela operationen går ut på.

Sverige behöver många insatser. Vi skall se till att så många som möjligt vill och har möjlighet att jobba åtta timmar om dagen, för det är det läge som Sverige befinner sig i.

Sänkt tjänstebeskattning är jätteviktigt. Det skall gälla alla tjänsteverksamheter. Självfallet skall det vara konkurrensneutralt så att även offentliga verksamheter får samma möjlighet.

Anf. 39 TALMANNEN

Lars Leijonborg har nu förbrukat sin taletid.

Anf. 40 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Fru talman! Detta måste innebära ett glädjande besked, dvs. att vi får se förslag från Folkpartiet som innebär att också tjänsterna inom den kommunala sektorn kommer att bli skattesänkta och i och med det billigare. Det gläder mig.

Vad gäller arbetstidsfrågan är det för mig ett mysterium att ni i Folkpartiet inte kan räkna samhällsekonomiskt och se att det faktum att vi lättar trycket på arbetslösheten innebär att vi får en bättre samhällsekonomi.

Dessutom är detta, Lars Leijonborg, en fråga också om livsstil och livskvalitet. Det handlar om att inte behöva stressa, arbeta och slita ut sig som de flesta människor som har ett arbete gör. I stället kan vi faktiskt idka litet sund fördelningspolitik också i denna fråga.

Anf. 41 BIRGER SCHLAUG (mp) replik

Fru talman! Nu kan jag inte få något svar av Lars Leijonborg. Även om han hade haft tid kvar att svara hade jag inte fått något svar, antar jag.

Jag tycker att det är ett intellektuellt allmänt moras att säga att 40 timmars arbetsvecka är förnuftigt, men allting annat är oförnuftigt. 40 timmars arbetsvecka är någon sorts god marknadsekonomi, men 30 timmars arbetsvecka är inte god marknadsekonomi. Det måste innebära att 40 timmars arbetsvecka är någon sorts naturlag i Lars Leijonborgs och Folkpartiets sinnevärld och idévärld. Så skall det vara, och så skall det förbli, oavsett om omvärlden totalt förändras och oavsett om varenda utredning från vartenda universitet som har granskat frågan om arbetstiden i framtiden har kommit fram till att det inte kommer att

Prot. 1995/96:44

24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

finnas lika mycket lönearbete att dela på i framtiden. Alltså måste man dela på arbetet och sänka arbetstiden.

Jag skall ta några sekunder till kärnkraften. Jag tyckte att det var magstarkt av Lars Leijonborg att häva ur sig att Folkpartiet var det parti som bäst kunde tolka Linje 2:s åsikter om avveckling. Linje 2 lade några månader före folkomröstningen 1980 fram en avvecklingsplan som Folkpartiet stod bakom, där det uttryckligen stod att kärnkraften skulle vara avvecklad år 2010. Men inte bara det! Lars Leijonborg och hans gelikar i partiet ljög svenska folket rakt in i ögonen, för på baksidan av er och Linje 2:s valsedel stod det – och det var ett vallöfte – att man skulle förhindra direktverkande el i småhus och att man skulle överföra kärnkraften i offentlig ägo. Men vad har Lars Leijonborg gjort? Han har sett till så att kärnkraften hamnar hos Preussen Elektra. Var det detta som var offentligt ägande? Ni har svikit i bit efter bit efter bit när det gäller energipolitiken. Jag hoppas vid Gud att Socialdemokraterna åtminstone inte gör upp med er om energipolitiken i framtiden, utan vänder sig till de partier som har en rejäl ärlig trovärdighet i dessa frågor.

Anf. 42 GUDRUN SCHYMAN (v)

Fru talman! Jag tänker ta upp litet om det politiska språket. Det finns en del begrepp som är ofta förekommande i det politiska språket. Ett sådant begrepp är ”populism”. Det är ett begrepp som har använts flitigt då och då – oftast när de konkreta argumenten tryter. När man skall diskutera de politiska sakfrågorna och inte hittar några bra argument tar man gärna till resonemanget om populism.

Det har gjorts om Vänsterpartiet under en tid efter det att regeringen valde att bryta det samarbete som vi hade inlett efter valet 1994. Det har pågått ungefär fram till nu.

Jag tänkte tala om vad det är för förslag som har renderat oss detta epitet. Vad är det som ligger bakom när man säger att vi är populistiska? En del andra har andra källor. Lars Tobisson brukar använda Moody's och OECD, och då är det sakligt. När vi säger det som de flesta väljare instämmer i är det populism.

Det vi har sagt under ganska lång tid nu är detta: Vi vill ha en högre ambitionsnivå vad gäller arbetslösheten. Vi vill minska övertidsuttaget, gärna i kombination med åtgärder för sex timmars arbetsdag. Vi vill höja nivån i a-kassan och sjukförsäkringen och gick emot den sänkning som regeringen genomförde tillsammans med Centern. Vi vill gärna ta ut avgifter över taken. Vi har ensamma stått och sagt att vi vill stoppa uppsägningarna i kommuner och landsting under en längre tid. Vi tycker att det behövs stora satsningar på utbildningen – alltifrån grundskola och gymnasium till högskola och forskning. Vi har kommit med en massiv och energisk, envis kritik av planerna på införandet av den ekonomiska och monetära unionen och Sveriges deltagande där.

Vi har finansierat våra förslag fullt ut genom att vi har föreslagit rättvisare inkomstbeskattning, höjda miljö- och energiskatter och rimliga besparingar.

Detta har kallats för populism.

Nu har vi fått ta del av en plan som brukar kallas för Perssonplanen, men som jag utgår ifrån lika mycket är Carlssonplanen. Den innehåller precis dessa saker. Nu undrar jag om man skall kalla Ingvar Carlsson för populist. Skall man kalla planen för en populistisk plan? Skall man kalla alla de hundratals motioner som har kommit till den socialdemokratiska extrakongressen, varav jag tror att över hundra gäller just sextimmarsdagen, för populism?

Jag vill inte göra det. Jag har aldrig känt mig hemma med beteckningen populist. Eftersom vi i stora stycken har samma syn i politiska sakfrågor hoppas jag att vi kan lägga den beteckningen åt sidan, helt enkelt.

Det som behövs, Ingvar Carlsson, förutom planen, och det vi fortfarande saknar, är konkreta besked om hur det skall göras och hur vi skall få till det. Hur skall det finansieras, för det första? Det sägs det inte särskilt mycket om i planen.

Satsningen på utbildning, vilken jag tycker är utomordentligt bra, måste följas av en höjning av nivåerna i studiemedlen. Det har ni inte sagt någonting om. Men det är en verklighet som väldigt många av oss möter runt om i skolorna. Det gäller framför allt vuxenstudier, som efter sänkningen av a-kassan har fått en sänkning också av sitt studie-stöd. Framför allt de som har gått på svux och svuxa har varit tvungna att sluta. Barnstödet har försvunnit, osv. Vi vet faktiskt i dag att hundratals av de platser som finns inte utnyttjas, därför att människor inte har ekonomi att studera. Det som lönar sig är att vara passivt arbetslös. Det måste rättas till. Jag antar att det kommer sådana förslag.

Förslaget om att slopa värnskatte är vi inte förtjusta i. Vi tycker att det är rimligt att man betalar mer skatt om man tjänar mer än 200 000 kr. Då kan man betala mer än om man tjänar 100 000. På samma sätt tycker vi att det skulle vara rimligt att man också betalar mer på inkomster över 300 000 än på inkomster runt 200 000. Det är en förhållandevis rättvis beskattning.

Vi tycker att många av de här förslagen är bra. Men det behövs flera för att göra något ordentligt åt arbetslösheten. Det behövs en mer aktiv politik och det behövs fler satsningar.

Vi har föreslagit satsningar i kommunerna. Vi är i det fallet överens om att det är en dålig politik att låta människor lämna nyttiga och nödvändiga arbeten inom vård och omsorg för att gå ut i öppen arbetslöshet.

Men det måste ju också finansieras. Ni har en långsiktig ekonomisk politik som går ut på att strypa anslagen till kommuner och landsting. Hur går det ihop? Delar av finansieringen skall enligt er också gå via höjda egenavgifter. Ingvar Carlsson vet lika väl som Göran Persson att det urholkar skatteunderlaget för kommunerna. Ni har också förslag om en bortre parentes i a-kasseersättningen. Det innebär att det är socialtjänsten som tar över, om vi inte kan komma fram till något annat, nytt system.

Allt det här pressar kommunerna. Här måste ni komma med tydligare besked och tydligare förslag. Jag hoppas att det kommer. Jag kan

Prot. 1995/96:44
24 januari

Partiledardebatt

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

se att när detta skall genomföras har vi anledning att komma överens i en del frågor.

Arbetsstidsfrågan har ni heller inte nämnt, men jag utgår från att det ligger i er syn på den moderna arbetsmarknaden. Den innebär att människor kommer att arbeta och studera i perioder. Det blir ett växelbruk. Det kräver stadiga trygghetssystem, just för att människor skall våga kasta loss. Det måste finnas en ekonomisk och en social trygghet som gör detta möjligt. Jag hoppas att vi tillsammans skall kunna bygga upp ett sådant system igen. Delar av det har ju på ett mycket brutalt sätt raserats.

Jag skulle också vilja ta upp det faktum att det finns ett mycket utbrett politikerförakt i vårt samhälle. Det är en fråga som är lika viktig som budgetunderskottet – frågan om det demokratiska underskottet. Jag menar att det växer i vårt samhälle i dag. Jag möter ofta – jag är säker på att Ingvar Carlsson också gör det – misstro mot att politikerna över huvud taget kan göra något. Det gäller frågor som rör främlingsfiendlighet och rasism. Vi politiker möter ofta oro hos invandrare och får många frågor. De undrar varför vi ingenting gör och säger att de känner sig hotade och inte vågar gå ut. De här tendenserna sprider sig. Det är också ett faktum att nazistiska organisationer mycket framgångsrikt organiserar ungdomar.

Å ena sidan finns det alltså stora problem. Å andra sidan finns också den rörelse som har vuxit fram i kretsen kring Åsele i samband med det mycket brutala utvisningsärendet som regeringen var med om att avgöra. Där finns en solidaritet och en vädjan om att humanismen skall vara grund för vårt omhändertagande av och vårt ställningstagande till de människor som kommer hit till vårt land för att fly undan terror och förtryck. Den solidariteten och humanismen skall vi bygga samhället på. Det gäller inte bara hur vi tar emot människor som flyr hit undan terror och förtryck, utan det gäller oss alla i det här samhället.

Den humanismen och solidariteten utgör ju grunden för arbetarrörelsens partier, och det skall vi främja. Vänsterpartiet har bjudit in alla partier för att föra ett resonemang kring dessa frågor. Jag menar att vi inte skall diskutera partipolitik när vi talar om hur vi skall främja och utveckla de humanistiska värderingarna i vårt samhälle. Det finns ingen anledning att ta partipolitiska poäng på sådana frågor. Här har vi i stället ett mycket stort gemensamt ansvar. Jag hoppas att de andra partierna kommer att svara positivt.

Eftersom detta handlar om arbetarrörelsens värderingar och jag vet att detta är sista gången som Ingvar Carlsson agerar som partiledare i kammaren har jag tagit med mig en liten present. Det är ett träd. Vi talar ju ofta om arbetarrörelsen som ett träd med starka rötter. Förhoppningsvis skall trädet också ha livgivande grenar och blad som hämtar ny näring. Ibland diskuterar man hur många grenar arbetarrörelsens träd har. Det finns de som säger att det bara har två grenar. Jag vill hävda att det har fler. Det finns två arbetarrörelsepartier, och det finns en livaktig fackföreningsrörelse, och mångfald skall vi ju bejaka. Jag vill gärna överlämna det här trädet i Ingvar Carlssons vård och jag vill

också komma med en liten trädgårdsmästerlig synpunkt: Det bästa man kan göra för att vårda ett träd är att vårda dess rötter.
(Applåder)

Anf. 43 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) replik

Herr talman! Det blir onekligen litet svårt att efter denna vänlighet växla till debatten och svara på Gudrun Schymans fråga, men jag skall göra ett försök. Jag skall i mitt huvudanförande återkomma till det som Gudrun Schyman tog upp i slutet av sitt anförande.

Gudrun Schyman ställde en direkt fråga till mig. Det gällde min syn på populism hos Vänsterpartiet.

Jag kan uttrycka det på två sätt. Allmänt kan jag säga att det under hela mitt politiska liv för det tidigare Vänsterpartiet kommunisterna och för Vänsterpartiet alltid har gällt att lova mer, att ständigt lägga sig ett stycke ovanför i sina löften.

Jag kan också uttrycka det mera konkret. Vänsterpartiet argumenterade år efter år för sänkt matmoms. Det var oerhört viktigt för de vanliga människorna, och det var den kanske absolut viktigaste jämlikhetsfrågan. Man sade: Detta skall Vänsterpartiet kämpa för. Så genomför vi en matmomssänkning på inte mindre än 9 %. Då kallar Gudrun Schyman det för gåsleversocialism och antyder att det bara är människor som har det gott ställt som får glädje av sänkningen.

Jag tror inte att det är ens 1 % av Sveriges befolkning som äter gåslever. Men man äter potatis, morötter, fiskbullar, torsk, köttbullar och fläskkotlett. På allt detta sänktes moms genom överenskommelsen mellan Socialdemokraterna och Centerpartiet. För en tvåbarnsfamilj betyder det nära 5 000 kr per år.

Samtidigt handlade det om att sänka inflationen och att i det svåra läge där vi måste få ned räntorna försöka att stödja hemmarnaden på något sätt. Det var ingen lätt avvägning, och vi har, som Gudrun Schyman vet, haft en intern diskussion. Men att då gå ut och kalla den här svåra operationen för att få ned räntorna för gåsleversocialism – det var för mig ett ganska trist exempel på populism.

Vad är det som har hänt sedan vi träffade den här uppgörelsen? Jo, räntorna har gått ned med ungefär 3 %. Det som har hänt de senaste dagarna ändrar inte på det; räntorna har i dag återigen fortsatt nedåt.

Tack vare det har vi fått ett underlag för investeringar som kan öka produktionen, leda till fler jobb och förbättra sysselsättningen. Det är också oerhört viktigt för att få ned boendekostnaderna. Som Olof Johansson påpekade innebär det för en person som har ett villalån på en halv miljon ca 15 000 kr netto per år. Det kommer att pressa ned kostnaderna för dem som bor i bostadsrätt och för dem som bor i hyresfastigheter. Stimulansen för byggandet är nödvändig. Varje byggnadsarbetare som nu kan anställas ger ytterligare 4-5 nya jobb. För staten innebär det direkt en dramatisk reducering av kostnaderna för statskulden. Med kronans förstärkning minskar ju också statskulden.

Den svåra operation med de sänkta nivåerna som vi gjorde av ekonomiska skäl för att få ned räntan, för att göra något positivt för de enskilda människorna, bemötte Gudrun Schyman på ett sätt som gjorde

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

mig besviken. Under hösten 1994 var Vänsterpartiet med om att fatta svåra beslut. Det har jag också gett dem *credit* för. Men desto större blev besvikelsen när Vänsterpartiet inte orkade fullt ut, utan tog chansen att ta en del socialdemokratiska sympatisörer som i det läget var oroliga över vad som skulle hända med deras standard.

Därmed har jag försökt att ge en redovisning av situationen, men nu tar jag mitt träd och går.
(Applåder)

Anf. 44 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Herr talman! Ibland kan man kanske komma på formuleringar därför att man vet att de kan få viss medial spridning, och "gåsleversocialism" kan väl sägas vara ett sådant uttryck. Jag kunde lika gärna ha sagt att det är ett mycket dåligt fördelningspolitiskt förslag att sänka ersättningarna från a-kassan och sjukförsäkringen och sänka barnbidragen och att använda den största delen av de pengarna till att sänka matmomsen för alla. Jag tror att många människor i vårt land som nu efter den 1 januari får se hur notan ser ut håller med mig om detta. Det blir inte bara sänkta matpriser. Fråga, Ingvar Carlsson, dem som är både sjuka och arbetslösa och har många barn hur det har gått ihop sig! Det har det inte gjort.

Dessutom innebar denna omfördelning inte att vi fick vare sig fler jobb eller någon större rättvisa. Det var alltså ett dumt politiskt förslag.

Jag kan gärna uttrycka mig på det sättet, om det är lättare att acceptera.

Jag fick inte heller svar på frågan om Perssonplanen är att betrakta som populism eller om det som vi sade för ett halvår sedan nu är god politik.

Anf. 45 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) replik

Herr talman! Det var nödvändigt för att få ned räntorna att gå vidare med besparingar och inkomstförstärkningar. Vi lyckades att med detta pressa ned räntorna. Med den politik som Gudrun Schyman och Vänsterpartiet företrädde förra våren hade vi inte fått ned räntorna. Jag är helt övertygad om att den politik som vi genomförde var mycket bättre för de svenska medborgarna än den som Vänsterpartiet stod för. Framför allt var de åtgärderna nödvändiga för att skapa jobb på sikt, för att 1999 kunna klara vissa offensiva satsningar, som i och för sig ligger inom ramen för de system som vi har.

Jag tror inte minst att alla de som tänker på sina barn och barnbarn känner stor tillfredsställelse över att vi har bromsat upp statsskuldens ökning. Vi kunde inte fortsätta att skuldsätta framtida generationer.

Anf. 46 BIRGER SCHLAUG (mp)

Herr talman! Jag ser, Ingvar Carlsson, att trädet är litet, hårt ansat och väl klippt. – Kanske har Per Kågeson ramlat av, men Greger Hatt och en del andra finns i alla fall kvar. Jag tycker att det där trädet är litet symboliskt.

Också vi skall skänka träd, Ingvar Carlsson, för plantering i Kenya – alldeles riktiga träd, som blir både nyttiga, vackra och bra för dem som får del av deras frukter.

Herr talman, ledamöter, ni på läktaren och ni som lyssnar på radio och ser på tv! Det här har inte varit någon speciellt kul debatt. Jag tycker egentligen att den har varit ganska trist. Jag tänker därför till att börja med tala om någonting annat, något som kanske många inte tycker är politik men som egentligen borde vara politik.

Vad är effektivitet? Vad är ett effektivt samhälle? Vad är rationellt? Vad är ett rationellt samhälle? Vad är mänskligt? Vad är ett mänskligt samhälle?

Jag tror att det här är frågor som vi som just nu jobbar med politik borde ställa oss ganska ofta. Vi borde också fundera över vad som egentligen är värdefullt i livet, vad som egentligen ger livet någon mening.

När jag är ute och pratar, håller föredrag eller deltar i debatter brukar jag börja med att be dem som lyssnar att vända sig mot varandra, två och två, och under några sekunder berätta för varandra vad de tycker har varit viktigast i deras liv och vad som är deras största önskan för framtiden. Det visar sig då väldigt ofta att det som de talar om ligger mycket långt bort från politiken och från det som vi politiker ofta pratar om. Det intressanta är att man bland de här människorna inte behöver ha någon redovisning av vad som är sagt. Alla vet vad som berättats, utan att man behöver säga det högt.

Det som berör människor är ett samhälle som handlar om närhet och om möjligheter att växa, om en trygghet som inte fångslar utan som får människor att lyfta, och ett samhälle som handlar om kärlek. Det är det som är människors verklighet och som är deras drömmar. Men många politiker talar alldeles för sällan om de här sakerna. Ändå är det just detta samhälle som de vanliga människorna drömmer om och som vi tillsammans måste skapa, ett mänskligt samhälle, där framgången mäts i kvalitet, inte i ekonomisk kvantitet, inte i antalet bilar per capita, i storleken på vapenexporten, i bredden på en Öresundsbro eller i mängden radioaktivt avfall från kärnkraftverken.

Vi kan också skapa det samhället, om vi själva vill det, om vi vågar tänka nytt, om vi vågar släppa gamla idéer och föreställningar som är förknippade med industrialismens framväxt och de idéer som ligger till grund för de gamla partiernas värderingar.

Men för att få detta mänskliga samhälle måste vi definiera vad som är effektivt och rationellt. Vi i Miljöpartiet menar att ett miljövänligt samhälle är effektivt och rationellt, av den enkla anledningen att överlevnad på sikt är effektivt och rationellt. Kärnkraft, fossila bränslen, kemikalier som hotar våra celler och våra arvsanlag är inte något som är effektivt och rationellt utan ineffektivt och orationellt.

Vi i Miljöpartiet menar också att jämlikhet är effektivt. Ett jämlikt samhälle är ett effektivt samhälle. Så kanske man inte får säga i dag, när Socialdemokraterna och partierna i den gamla borgerliga regeringen har fått för sig att det skulle vara smart att öka klyftorna i samhället. Det är faktiskt så det har blivit både under den gamla borgerliga rege-

Prot. 1995/96:44
24 januari

Partiledardebatt

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

ringen och under den socialdemokratiska regeringen. Det är kanske fel att säga så i en tid när fallskärmarna seglar över landet och när vi som redan har fått äta gratismiddag och gratislunch på X 2000, medan den ensamstående mamman måste betala för varenda kopp kaffe när hon åker på de vanliga tågen. Eller i en tid när Brysselpendlarna köper skattefria sprit på varenda flygplats, samtidigt som många säger att skatterna inte räcker för att klara dem som är arbetslösa och sjuka.

Ett samhälle med ökande klyftor, med allt större skillnad mellan dem som har och dem som inte har, innebär att grogrunden för utanförskap, våld, rasism och konflikter ökar. Och det är inte effektivt. Det är inte rationellt. Det är ineffektivt och orationellt och leder steg för steg in i ett alltmer omänskligt samhälle.

Därför menar vi att både den nuvarande socialdemokratiska regeringen och den gamla borgerliga regeringen är fel ute. Genom att dra undan pengar från kommuner och landsting – som bl.a. fått betala en EU-skatt i form av högre arbetsgivaravgifter – dras resurser också bort från det som är människors nära miljö, det som är avgörande för de allra flesta människors livskvalitet, nämligen skolan, barnomsorgen, äldreomsorgen och sjukvården. Genom att sänka ersättningsnivåerna vid sjukdom och arbetslöshet, också för dem som redan har det svårt och för dem som redan lever på den ekonomiska marginalen, stressar man mängder av familjer. De som hårdast drabbas är faktiskt barnen i de här familjerna. Och otrygga barn i dag blir otrygga vuxna i framtiden. Vilket samhälle väntar, om vi fortsätter den här utvecklingen?

Låt mig ge några exempel. Vi måste spara i en hårt ansträngd budget. – Och det är helt klart, kära vänsterpartister: Det har varit nödvändigt att spara, inte bara att öka skatter. Hushållen har blivit av med 6 miljarder och kommunerna med nästan 8 miljarder under 1995. Det har slagit hårt mot dem som redan har det marigt ställt. Samtidigt har statens utgifter ökat med 13 miljarder genom medlemsavgiften till EU. 13 miljarder! Det betyder att varenda krona som vi har skrapat ihop genom att sänka barnbidragen, försämra sjukvården, försvaga föräldraförsäkringen och dra pengar från kommuner och landsting har gått till medlemsavgiften till EU. Hur många i det svenska folket tror ni som sitter här i kammaren finner detta vara rimligt? Hur många av er som nu lyssnar på radio och ser på TV finner det vara rimligt? Jag tycker inte att det är det.

Den som är satt i skuld är inte fri brukar Göran Persson säga, och det är sant. Om man tvingas att betala för något som man inte vill ha är man inte heller fri. Jag tänker t.ex. på EU:s jordbrukspolitik, som ingen i Sverige vill ha. Ändå tvingas vi varje år att betala mångmiljardbelopp från statskassan för detta. Dessa pengar borde användas där de gör nytta och leder till ett effektivt, rationellt och mänskligt samhälle.

EU-frågan är mer aktuell än på länge. Regeringen står inför en regeringsförhandling inom EU. Jag har en fråga som jag gärna skulle vilja ha ett svar på, ja eller nej, från Ingvar Carlsson. Kan Ingvar Carlsson tänka sig att vi efter EU:s regeringskonferens i år kan få en folkomröstning om resultatet, precis som i Danmark? Jag vill bara ha ett ja eller ett nej. Det tar bara två sekunder att svara på den frågan.

Herr talman, ledamöter, ni på läktaren och ni som lyssnar på radio eller ser på TV! Socialdemokraterna är egentligen vågmästare i denna riksdag. Den socialdemokratiska regeringen kan välja var den vill söka stöd för sina förslag. När det gäller frågan om ökade klyftor eller ökad jämlikhet i samhället har man valt. Där har Socialdemokraterna varit vågmästare, och man har valt fel.

När det gäller att välja mellan en bra miljöpolitik och en svag miljöpolitik har Socialdemokraterna varit, och är fortfarande, vågmästare.

När det gäller att välja mellan en human flyktingpolitik och en omänsklig flyktingpolitik är Socialdemokraterna vågmästare.

När det gäller frågan om att antingen, som vi vill, avveckla kärnkraften till år 2010 eller att låta reaktorerna bli äldre och farligare är Socialdemokraterna vågmästare.

När det gäller frågan om att förbjuda eller tillåta landminor, vilkas enda syfte är att lemlästa människor, är Socialdemokraterna vågmästare.

När det gäller frågan om att antingen göra nya mångmiljardsatsningar på militärt materiel – JAS-plan och annat – eller att, som vi vill, göra satsningar på skolan, barnomsorgen och äldreomsorgen är Socialdemokraterna vågmästare.

När det gäller frågan om huruvida vi skall finansiera statens utgifter med raka och tydliga skatter eller trixa med obligatoriska egenavgifter är Socialdemokraterna vågmästare.

När det gäller Öresundsbron är Socialdemokraterna vågmästare.

När det gäller att sänka arbetstiden är Socialdemokraterna vågmästare.

När det gäller att släpa in Sverige i EU:s monetära union är Socialdemokraterna – och regeringen – vågmästare.

Ingen kan alltså säga att regeringen *måste* göra en massa saker. Det finns ett parlamentariskt underlag för goda och bra beslut. Tyvärr väljer regeringen ofta att sätta sig i fel vågskål.

Privatmoralen säger att det var omänskligt att utvisa Åselefamiljerna. Då måste den politiska moralen säga att det är något som är fel med hur flyktingpolitiken bedrivs, även om kritik mot Turkiet kanske blir mindre gångbar nu när EU har ställt sig bakom ett långtgående handelsavtal med detta land.

Privatmoralen säger att det är skamligt att sprida ut falska rykten. Då måste det vara ett politiskt skamgrepp att sprida ut falska rykten om att flyktingar har lurat till sig en halv miljon kronor. Så trodde jag inte att man gjorde i en upplyst demokrati, men så gjorde ett regeringskansli i Sverige 1996. Därmed gav man legitimitet åt alla dem som sprider rykten och lögnen i rasismens tassemarker. Skäms inte ni i regeringen för detta? Ni är i denna fråga bara uppbackade av Moderaterna.

Jag tycker att regeringen totalt sett agerat så svagt i denna fråga, inte minst när det gäller ryktesspridningen, att man hamnar på gränsen till vad som borde leda till en misstroendeförklaring.

”Den som säger sanningen syndar inte, men han skapar besvär.” Detta är ett gammalt spanskt ordspråk, och det har nog sin giltighet också i vårt land och i vår tid; ”Den som säger sanningen syndar inte,

Prot. 1995/96:44

24 januari

Partiledardebatt

Prot. 1995/96:44
24 januari

***Fel! Okänt
växelargument.***

men han skapar besvär.” Jag kom att tänka på detta ordspråk häromdagen när vi fick veta att regeringen funderar på att stoppa Miljöpartiets representant i den nya grupp som skall kontrollera att svensk vapenexport verkligen följer svensk lagstiftning. Varför diskuterar man ens tanken att stoppa Miljöpartiets företrädare? Har vi fel åsikt? Skall vår åsikt inte få höras trots att den delas av väldigt stora delar av det svenska folket? Hur kan det komma sig att den socialdemokratiska regeringen funderar på att stoppa en person som tolkar vapenexportreglerna restriktivt, precis som den socialdemokratiska kongressen har sagt att man skall göra?

Anders Björck skall sitta i rådet trots att han så sent som i går kväll i Kvällsöppet i TV 2 sade att han vill utöka vapenexporten också till regioner där det är oro och konflikter. Han framförde också ett skäl för detta: Vi skall ha vapenexporten eftersom den ger sysselsättning. Detta strider mot riksdagens beslut. Skall då inte regeringen ifrågasätta Anders Björck, han som uppenbarligen även i rådet vill förändra synen på svensk vapenexport? Vår representant säger att reglerna skall följas. Den som inte har någonting att dölja behöver inte vara rädd. Den som har någonting att dölja bör kanske vara rädd.

Regeringen är alltså vågmästare mellan Moderaternas märkliga krav på utestängning och Miljöpartiets önskan om att bredda kompetensen i det råd som skall kontrollera vapenexporten. Regeringen har att välja mellan Anders Björck, och moderat dubbelmoral, och att leva upp till den socialdemokratiska kongressens vilja, alltså att vapenreglerna skall tolkas restriktivt. Det sistnämnda är exakt vad Miljöpartiet och Henrik Westander vill arbeta för i det råd som skall granska vapenexporten. Vad väljer ni? Jag hoppas att ni hamnar rätt.

Häromdagen hörde vi att Per Kågeson, sakkunnig i energifrågor, mer eller mindre tvingas bort från regeringskansliet. I en debattartikel i Dagens Nyheter beskrev han hur han hade varit energiministerns narr och nu skulle tvingas bli regeringens gisslan. Per Kågeson var en av de ledande personerna i Linje 3, dvs. den folkrörelse som ville avveckla kärnkraften. Han arbetade också nu för en konstruktiv avveckling. Han arbetade på ett relativt ovanligt sätt; han försökte faktiskt få olika grupperingar att enas. Han kände sig dock utnyttjad som radikalt alibi för regeringens energipolitik. Min fråga till Ingvar Carlsson blir nu om han avser att leva upp till det som Linje 2 lovade i folkomröstningen, nämligen att kärnkraften skall vara avvecklad år 2010. Ni stod själva för en avvecklingsplan som klart deklarerade att år 2010 skulle kärnkraften vara avvecklad.

Ett bra samhälle och ett hållbart samhälle bygger på ekologiska principer och på social anständighet. Vi måste lära oss att det är effektivt och rationellt med en bra miljö och med jämlikhet. Vi måste också lära oss att arbete med människor i t.ex. sjukvården och äldreården skall värderas på ett annat sätt än vad som görs i dag. Det handlar om viktiga arbeten. Därför är min uppmaning till regeringen: Minska den del av den offentliga sektorn som går till det militära och satsa pengarna på miljövård, sjukvård och äldreården! Det är effektivt, rationellt och mänskligt.

(Applåder)

Prot. 1995/96:44
24 januari

Anf. 47 FÖRSTE VICE TALMANNEN

Birger Schlaug har därmed förbrukat sin tid för debatten i dess helhet.

Anf. 48 ALF SVENSSON (kds)

Herr talman! De senaste veckorna har onekligen flyktingpolitiken varit i rampljuset. Jag vill gärna ha sagt att jag inte för ett ögonblick tror att Ingvar Carlsson och Leif Blomberg vill stryka främlingsfientliga stämningar medhårs. Jag tycker att det är billigt att hojta om Blombergs avgång. Jag skulle vilja vädja till alla att göra gemensam sak för att tränga tillbaka det främlingsförakt, det våld och den rasism som alldeles uppenbart finns och som pyr i vårt samhälle.

Detta sker knappast genom enstaka partiledarträffar eller genom opinionsmöten på gator och torg. Därmed inte sagt något annat än att sådant är nödvändigt, men skall vi vitalisera respekten för vår demokratis värden och värderingar så tror jag att vi måste ge oss i kast med ett dagligt, långsiktigt arbete för att inpränta den etik som ger varje individ oberoende ras, kön, ålder sexuell läggning o.s.v. ett okränkbart värde.

I Skolverkets nyhetsbrev daterat den 11 januari 1996 finns en artikel rubricerad "Värdegrunden i praktisk tillämpning". Låt mig citera ett par meningar ur det brevet: "Målet med det praktiska arbetet är att förstärka etiska värden. Genom att 'leva som man lär' skall skolan bidra till att eleverna utvecklar förhållningssätt och handlingsmönster som står i samklang med läroplanens värdegrund ---"

Det var just därför vi kristdemokrater under stort motstånd arbetade för att skolan skulle förankras i sin värdegrund. Just för att skapa möjligheter för oss alla att i en framtid leva i mångfaldens samhälle; något som vi bara klarar av om vi känner vår egen identitet och inte tvingas leva våra liv frikopplade från vår kulturs och våra värderingars rötter.

Herr talman! Vi måste i detta sammanhang också förstå att alla dessa s.k. affärer, allt detta fiffel och skumraskeri, alla dessa orimliga fallskärmar och lönenivåer kletar fast, för att använda Göran Perssons uttryck, vid politiken på ett sätt som hederliga medborgare inte vill veta av. Så länge ungdomar som vill tro på framtiden och bär på visioner uppfattar det som att vi politiker befinner oss på myglarnas sida är det självklart att demokratin anfräts.

Unga människor reagerar givetvis när skolan försöker inpränta en värdegrund som medierna titt som tätt kan rapportera om att politiker och myndigheter förtrampar. Flerbarnsfamiljer som fått sänkta barnbidrag och berövats flerbarnstillägget, trots sina låga inkomster, känner sig förstås svikna när Samhallchefen får sin jättefallskärm något reglerad genom att han får ett lönepåslag med 25 000 kr per månad. En löneökning som är lika stor som vad två sjuksköterskor tillsammans kan ha i månadslön.

Vi politiker måste bli bättre på att ta vara på ungdomars engagemang. Åseleandan, viljan att ta ansvar, att bry sig som, behöver all uppmuntran och allt stöd. Att ungdomar ägnar sig åt en fråga i taget är

inget nytt. Men i dag verkar det som om vi politiker glömt bort hur man bär sig åt för att kanalisera denna energi in i våra partier.

Herr talman! Det är farligt om vi inte ser sambandet mellan flyktingpolitik och omtanken om grannarna i vår egen trappuppgång. Vi begår ett fatalt misstag om vi inte vill begripa att den som knyter sin näve och hytter åt den asylsökande i regel också är benägen att strunta i u-ländernas svältande barn. Vi måste rensa ut föraktet för svaghet som så lätt smyger sig på oss, och det kan enbart ske om vi aktiverar oss på bred, mycket bred bas både nationellt och internationellt.

”Återupprätta biståndet” löd en av socialdemokraternas slogan i valrörelsen 1994. Jag, som var biståndsminister 1991–1994 och lade ner stor energi på att nydana, reformera och effektivisera biståndet, var naturligtvis nyfiken på vad detta ”återupprättande” skulle innebära. Nu, drygt ett år efter valet, vet vi. Biståndsnivån är fryst och enprocentsmålet alldeles uppenbart övergivet.

Många i vårt land känner sig i dag förtvivlade av att sitta fast i arbetslöshet. Att inte vara efterfrågad, att inte få uppleva den sociala gemenskap och meningsfullhet som arbetet ger, kan hos vem som helst skapa mörka och destruktiva känslor. Vi kristdemokrater befarar att det mål som Perssonplanen nu utlovar, dvs. att arbetslösheten skall vara nere på 4 % om fyra år, stannar vid samma tomma prat som Perssons vallöfte 1994 om att halvera arbetslösheten på ett år. Arbetslösheten kan ju inte pratas bort! Då hade den varit all världens väg för mycket länge sedan. Det fordras omstruktureringar och nytänkande för att få fart på den ekonomiska tillväxten. Arbetsrättslagstiftningen måste moderniseras. Det har vi sagt väldigt länge och väldigt ofta. Det är inte rimligt att låsa sig fast vid en lagstiftning som försvårar och blockerar för nyanställningar när så många går utan jobb.

Grunden för all politik skall vara offentliga finanser i balans, säger finansministern. Det hörde jag honom säga i radion häromdagen. Jovisst, men balans uppnås ju inte enbart genom nedskärningar. Balans skapas också genom att den ekonomiska tillväxten främjas.

Herr talman! För ett par år sedan ruinerades kommunerna och välfärden slaktades, hävdade Göran Persson och Ingvar Carlsson, när fyrpartiregeringen drog in mellan 3 och 4 miljarder från kommunerna. Socialdemokraterna har beslutat att dra undan närmare 20 miljarder från kommunerna, utöver dessa 3, 4 miljarder, och samtidigt kräva att kommunalskatten inte höjs, att ingen avskedas och att välfärden inte försämras. Man har anledning att säga: Arma kommuner med en socialdemokratisk regering!

Socialdemokraterna i Danmark har alldeles uppenbart ett större mått av vidsyn än vad socialdemokrater och centerpartister hyser i Sverige. I Danmark betalar staten 85 kr i timmen till det företag som skapar arbete i den s.k. hemservicen. Kunden som tar emot arbetsinsatsen betalar 60 kr. När nu denna konstruktion utvärderats visar det sig att staten tjänar 24 kr netto i timmen i jämförelse med om staten skulle ha betalat arbetslöshetsersättning. Den anställde, den som gör jobbet, får 83 kr i timmen. Det är ungefär detsamma som 100 svenska kr i timmen. Man kan faktiskt påstå att detta danska socialdemokratiska

system för att minska både arbetslöshet och stressen blivit en succé. I Köpenhamnsområdet är det väntetid på upp till ett halvår för att få anlita någon från Hemservice. Arbetslösheten försvinner naturligtvis inte genom att tjänstesektorn öppnas, men var säkra på att det kommer att hjälpa till att få ner arbetslöshetssiffrorna.

Herr talman! Det talas ofta här i kammaren om arbetstiders längd och viljan att förkorta arbetstider. Det finns naturligtvis ingenting som säger att åtta timmars arbetsdag är ett axiom. Men det finns heller ingenting som säger att förkortad arbetstid automatiskt leder till nya jobb. Det enda någorlunda säkra botemedlet mot arbetslöshet är ökad ekonomisk tillväxt. Anställda som får arbetstiden sänkt måste kompenseras med högre timlön om inte efterfrågan skall sjunka och arbetslösheten därmed öka. Och denna högre timlön kan ju leda till att företag knäcks av lönekostnaderna, och då ökar arbetslösheten ytterligare.

Det finns ingen given mängd jobb i Sverige som kan fördelas alltefter godhet och välvilja. Antalet arbetstillfällen beror på hur gott företagsklimat vi lyckas skapa och hur väl vi kan konkurrera internationellt. Ett land med 10 miljoner invånare kan mycket väl erbjuda full sysselsättning medan det i ett land med fem miljoner invånare kan råda skriande arbetslöshet.

Däremot tror vi kristdemokrater på tanken med flexiblare arbetstider, inte minst för barnens skull. De flesta heltidsarbetande småbarnsföräldrar äts i dag upp inifrån av den gnagande känslan att inte räckta till, varken på jobbet eller hemma. Föräldraskapet har utvecklats till en ständig kamp mot klockan. Det är naturligtvis ohållbart i längden. Harmoniska föräldrar är en förutsättning för harmoniska barn.

Ökad valfrihet när det gäller arbetstider måste naturligtvis kompletteras med valfrihet inom barnomsorgen. Det har jag sagt en och annan gång i denna kammare. Det är rent häpnadsväckande hur envetet socialdemokraterna biter sig fast vid den förlegade idén om att det är politikerna och inte föräldrarna som vet barnens bästa. Den barnomsorgslag som fyrpartiregeringen införde år 1994 förutsatte vårdnadsbidraget som stötdämpare. I dag är det bara de allra rikaste som har råd att välja hur deras barn skall tas om hand. Hör ni, socialdemokrater, är det inte dags att erkänna att det var ett misstag att avskaffa vårdnadsbidraget? Valfrihet för alla skapar inget ojämlikt samhälle. Det är valfriheter bara för de rika som skapar det ojämlika samhället.

Hösten 1993 lade fyrpartiregeringen fram förslaget till den s.k. handikappreformen. Lars Leijonborg har tidigare tagit upp den på ett utomordentligt sätt. Den innebar att personer med omfattande funktionsnedsättningar skulle få välja sina egna assistenter. Äntligen kunde gravt handikappade själva planera sin dag, fatta beslut om sin tid och känna sitt värde. Så kom nu före jul Assistansutredningens förslag om hur staten skall kunna spara 900 miljoner på att nedmontera reformen. Den socialdemokratiska regeringens direktiv var ju att en besparing av den storleken skulle ske. Nu vägrar tydligen regeringen tala klartext om vad som skall hända med reformen – vi får i alla fall vänta och vänta.

Alla skall vara med och spara. Det är ett påstående som jag tror att de flesta svenska nu kan rabbla i sömnen. Men vi anser inte att alla

Prot. 1995/96:44
24 januari

**Fel! Okänt
växelargument.**

skall vara med och spara. Ensamstående föräldrar med låga inkomster, pensionärer utan ATP och människor med omfattande funktionsnedsättningar skall inte vara med och spara. Det är inte rimligt att hyvla in besparingar till stats- eller kommunkassan när sparandet berövar människor deras värdighet eller tvingar dem till socialkontoret för att överleva. Att hota assistansreformen är att nedmontera mänsklig värdighet, och det kan vi inte acceptera.

Herr talman! Glöm heller inte den människosyn som Prioriteringsutredningen med så utmärkta formuleringar strök under i sitt slutbetänkande betitlat *Vårdens svåra val*. Den princip som skall vägleda vården skall vara ”förankrad i kristna värderingar och västerländsk humanism”. Så formulerade sig Prioriteringsutredningen. Vi kristdemokrater anser att denna deklaration bör vara en garanti för att de teknologiska satsningarna inte sker på bekostnad av den oglamörösa vården, dvs. vården av gamla och svårt kroniskt sjuka och vården vid livets slutskede.

Herr talman! Vi kristdemokrater vill verkligen varna för att det tysta lidandet, åldrandets bekymmer och svårigheter föses åt sidan när vi i verksamma åldrar tar för oss.

Herr talman! Till slut vill jag tacka Ingvar Carlsson för hans politiska gärning. Jag gör det av ett mycket ärligt hjärta. Det är i allra högsta grad menat. Det är en självklarhet att vi skall respektera varandras olika ideologiska och värdemässiga utgångspunkter, och det är för väl att det finns olika utgångspunkter så vi kan ha en demokratisk och levande debatt.

Låt mig få önska Ingvar Carlsson och hans familj många trivsamma år tillsammans framöver.
(Applåder)

Anf. 49 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Herr talman! Jag vill börja med att svara på några frågor från Birger Schlaug.

Jag har tidigare sagt att jag inte utesluter en folkomröstning efter regeringskonferensen. Men jag vill samtidigt säga att jag anser att man skall vara mycket försiktig med folkomröstningsinstitutet. Vi har använt folkomröstningar ungefär en gång vart tjugonde år under vår demokratiska historia. Det är ingen tillfällighet att det har varit så sällan.

Birger Schlaug hade en uppgift som var fel. Kommunerna har fått kompensation för höjningen av arbetsgivaravgifterna med 1,5 % för att finansiera EU-avgiften.

Birger Schlaug hade också ett långt inlägg om socialdemokratin som vågmästare. Jag vet inte om jag skall uppfatta det som positivt eller negativt. Vågmästare har väl i allmänhet en negativ klang. Men det är klart att jag som socialdemokratisk partiledare har verkat för att vi skall få en styrkeposition i svensk politik, att vi med vårt agerande skall försöka få igenom vår politik. Jag kan gärna erkänna eller bekräfta att vi i den socialdemokratiska riksdagsgruppen, när vi nu sitter och diskuterar hur vi skall företräda våra väljare och våra värderingar, för närvarande upplever att vi har mycket goda möjligheter att föra

igenom vår politik i den här riksdagen. Det sker i och för sig genom kompromisser och överenskommelser, men det tar jag som något positivt. Jag är litet stolt och glad över det. Det är absolut ingenting som jag skäms över.

Birger Schlaug skrev en sympatisk artikel för ett tag sedan där han diskuterade påfrestningarna med att vara språkrör eller partiledare. Den var självkritisk över hur Miljöpartiet hade utnyttjat massmedierna i vissa avseenden i början. Han redovisade också att det var tungt att arbeta – och det är ändå i opposition. Det är en något mer skyddad tillvaro än att sitta i regeringen.

Samtidigt hade Birger Schlaug kritiska synpunkter på beslut i invandrarfrågor. Jag vill bara säga följande.

Sverige är ett land som har bedrivit en generös invandringspolitik. 18 % av dem som nu bor i Sverige har minst en förälder med utländsk bakgrund. Jag tror inte att det finns något land i Europa som kan uppvisa motsvarande siffror. Titta er omkring t.ex. bland våra nordiska grannar!

Men vi har inte haft en fri invandring. Bara under 90-talet har 80 000 människor fått beskedet att de måste lämna Sverige.

Jag har inte svårt för att fatta beslut. Jag har varit med om att fatta beslut under många år. Men jag kan försäkra att det inte finns några beslut som ger mig sådan ångest som att sitta på torsdagarna i regeringssammanträden år ut och år in, månad efter månad och säga: ”Du får stanna. Du måste åka.” Det är fruktansvärt tunga beslut att fatta.

I Åselefrågan fanns inget bra beslut. Det fanns bara två dåliga beslut. Jag accepterar den kritik som kommer om att vi fattade fel beslut. Ingen kan tvärsäkert säga vad som var rätt eller fel. Men jag accepterar inte de våldsamma överdrifter i kritiken som har varit. Jag är glad över Alf Svenssons uttalande på den punkten. Jag kan försäkra att invandrarministern, regeringen och jag själv har försökt att komma fram till något klokt.

Birger Schlaug tycker att det är tungt att vara språkrör. Jag ber honom fundera över hur det är att vara invandrarminister. Det är den mest otacksamma och svåra uppgift som man kan ha i någon regering, men någon måste göra det jobbet.

Herr talman! Vid regeringsskiftet i oktober 1994 stod Sverige inför risken av en ekonomisk katastrof. Nu, drygt ett år senare, vågar jag säga att denna för svensk ekonomi och svensk demokrati farliga kris är avvärjd. Det har krävts kännbara uppoffringar, inte minst för dem med små marginaler. Men nu ser vi att de tunga och svåra men nödvändiga besluten börjar ge konkreta resultat. Det märks redan i hushållens ekonomi.

Lägre bolåneräntor ger den som har ett lån på en halv miljon kronor ca 14 000 kr netto i lägre utgifter per år. Sänkningen av matmomsen betyder 5 000 kr mer i kassan på ett år för en tvåbarnsfamilj.

Till detta skall läggas en sysselsättningsökning som är dubbelt så snabb som i övriga EU. 60 000 fler arbetstillfällen har skapats under 1995. Det ger oss tid och utrymme för en mer intensiv debatt om framtiden. Jag hävdar detta med bestämdhet även efter ett och halvt dygn

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Partiledardebatt
Prot. 1995/96:44
24 januari

***Fel! Okänt
växelargument.***

ränteturbulens. I svensk demokrati måste vi ha rätt att diskutera framtidens riktlinjer på ett öppet och konkret sätt. Det är förutsättningen för att lyckas med nästa uppgift, nämligen att bekämpa arbetslösheten. Socialdemokraternas mål är att halvera den öppna arbetslösheten till år 2000.

Detta är ett djärvt men realistiskt mål om alla goda krafter sluter upp kring det. Den ekonomiska styrka som vi har byggt upp ger oss nu möjligheter att själva vidta en rad åtgärder, detta utan att släppa kontrollen över ekonomin. Kunskap, kvalitet och effektivitet måste bli vägledande för en framtida tillväxtpolitik för fler jobb. Svensk företagsamhet skall konkurrera på världsmarknaden med kompetens, inte med låga löner.

Jag vill i replik till de företagsledare som har uttalat oro under de senaste dagarna säga: Det är bra för svensk företagsamhet att man flyttar resurser från passiv utbetalning till arbetslösa till aktiva åtgärder för en ökad utbildning och bättre kompetens. Därför skall en hel årskull, 100 000 människor ges möjlighet att vidareutbilda sig inom grundskolan, inom gymnasiet och på högskolenivå. Höjda energiskatter skall bidra till att finansiera detta utbildningsprogram.

Det är enligt vår mening inte rimligt att människor sägs upp i kommunerna när det finns så väl eftersatta behov som hög arbetslöshet. Regeringens ambition är därför att kommunerna inte skall behöva minska personalstyrkan under 1997 och 1998. Utrymme för detta skapas bl.a. genom att man skjuter kravet på balans i kommunernas budgetar till 1999.

Genom att det skapas bättre och effektivare regler i försäkringssystemen är det möjligt att höja ersättningsnivåerna till 80 % från 1998. Detta finansieras inom ramen för de nuvarande systemen. Det uppfattade tyvärr inte alla när beskeden gavs.

Vi vill också åstadkomma rättvisa i skattereformen genom att ta bort taket för egenavgifterna, vilket ger skattesystemet en mer utjämnande profil. Samtidigt höjs taket i sjukförsäkringen till tio basbelopp, så att fler får ett bättre skydd. Värnskatten slopas 1999 som utlovats för att man skall hålla fast vid den högsta skattesatsen om 50 %.

Detta är några centrala punkter i en socialdemokratisk offensiv framtidssatsning för rättvis fördelning, välfärd och arbete. Dessa skall kompletteras med kraftfulla insatser från svensk sida för att även den europeiska politiken skall inriktas på att bekämpa arbetslösheten.

Det är med både lättnad och glädje som jag lämnar denna redovisning för riksdagen och svenska folket. Jag känner också stor tillfredsställelse över att de svåra besluten har kunnat genomföras i samverkan med andra partier och att breda majoriteter därmed har kunnat skapas. Särskilt stor betydelse visade sig den uppgörelse som träffades mellan Socialdemokraterna och Centerpartiet förra våren. Jag vill gärna uttala min uppskattning till Olof Johansson och Centerpartiets riksdagsgrupp för ett modigt och rakryggt agerande.

Herr talman! Detta är min sista partiledardebatt i riksdagen, och jag vill gärna tacka för de vänliga ord som har riktats från denna talarstol. Med drygt 30 år i denna riksdag som bakgrund vill jag gärna utnyttja

detta tillfälle att delge kammarens ledamöter några erfarenheter av svensk parlamentarism och förändringar i det politiska livet som jag ser som viktiga.

Sverige är jämfört med de flesta länder i världen gynnat av en lång demokratisk tradition som präglats av stabilitet och inte oväsentlig värdegemenskap mellan partierna. Den nödvändiga blandningen av strid och samverkan finns. Men viktigare är kanske ändå att redovisa det som jag ser som problem, ja kanske t.o.m. faror, för vårt demokratiska system. Perspektivet är 30 år från mitt inträde i riksdagen efter 1964 års val – jag ser att några yngre ledamöter bleknar – fram till mitten av 1990-talet. Då ser jag några ganska dramatiska förändringar.

För det första ser jag det alltmer uppdrivna tempot och behovet av snabbhet i beslutsfattandet. Jag brukar förenklat uttrycka det som att vi förr hade en ATP-fråga på tio år. Nu har vi tio ATP-frågor på ett år. Alltför snabba beslut riskerar att bli dåliga beslut. Jag märker också en tydlig tendens till att felaktiga beslut i dag får svårare konsekvenser innan beslutsfattarna får chans att rätta till dem. Även när utvecklingen går åt fel håll går det tyvärr snabbare.

För det andra ser jag komplexiteten. Det var enklare förr att klart och tydligt se konsekvenserna av varje beslut och reform. I dag vävs olika frågor samman till ett ofta invecklat och otydligt mönster. Ett beslut får dessutom ofta konsekvenser som varit svåra att förutse.

För det tredje har det internationella beroendet ökat. Visst hade vi internationellt utbyte även på 1960-talet. Men i dag förflyttas enorma kapitalströmmar ständigt och sekundsnabbt över gränserna. Människor reser på fritiden och i arbetet mer än någonsin. Allt fler flyttar till andra länder för att studera eller arbeta. Sverige har berikats som nation genom invandring och blivit mångkulturellt. Kommunismens murar har fallit. I dag har vi inte råd att odla den självgod nationalismen. Det är en del av det globala samhället, där nationsgränserna har mist sin ursprungliga betydelse. Det gäller en rad områden. Risker för spekulation mot ett enskilt lands valuta måste mötas gemensamt. Arbetslösheten kan på sikt inte bekämpas av varje land för sig om man vill nå bästa resultat. I detta sammanhang krävs gemensamma ekonomiska och politiska beslut. Nedsmutsningen av Östersjön kräver samarbete för att kunna hejdas och för att vi åter skall få ett levande hav. Hålen i ozonskiktet är ett globalt problem. En värld i fred måste bygga på förståelse mellan folken för att alla skall kunna leva som goda grannar.

För det fjärde ökar politikerföraktet. Jag delar den oro som Alf Svensson uttryckte nyss från talarstolen. En del av förklaringen har jag redan nämnt. Snabbheten, komplexiteten och internationaliseringen riskerar naturligtvis att öka avståndet och främlingskapet mellan väljare och valda. Här står vardagsdemokratien inför utmaningar som partierna inte alltid klarar att hantera. Medlemmar känner sig överkörda, och sympatisörer känner inte igen sina partier. Självkritiken måste nog drivas ett steg till. Jag upplevde att 1980-talet förde in en ny sorts ekonomisk girighet i Sverige. Denna girighet kan få förödande konsekvenser för sammanhållningen och solidariteten mellan människor. Om medborgarna i denna situation upplever att inte heller politikerna lever

Prot. 1995/96:44
24 januari

***Fel! Okänt
växelargument.***

som de lär blir demokratin bräckligare. När detta är sagt vill jag uttrycka en mycket bestämd mening. De allra flesta svenska politiker är synnerligen hederliga människor som arbetar hårt och engagerat. Villkoren är inte särskilt glamorösa, vare sig jämfört med näringslivet eller med parlamenten i omvärlden.

För det femte har massmedierna fått en förändrad roll. Jag erinrar mig från Tage Erlanders tid som statsminister att statsrådsberedningen skickade ut ett pressmeddelande där det informerades om att regeringen två gånger per år skulle anordna särskilda presskonferenser och att även TV skulle inbjudas. Medierna har sedan dess lyckligtvis flyttat fram sina positioner. I dag råder ett mycket mer komplicerat förhållande och t.o.m. en kamp om den politiska dagordningen mellan politiker och journalister. Detta för demokratin så spännande ämne får jag behandla litet utförligare vid ett annat tillfälle och i ett annat forum.

Vad jag nu sagt ger en orättvis och alldeles för mörk bild av svensk demokrati. Men min avsikt var att i dag peka på problemen – inte att understryka de positiva dragen, som naturligtvis är klart övervägande.

Det kan också vara tankeväckande att någon gång anlägga ett tidsperspektiv som är betydligt längre än 30 år. Hattarnas ledare, Carl Gustaf Tessin, som bl.a. var kanslipresident och riksråd, skrev omkring 1750 i sin dagbok att en rådsmedlem är oändligt utsatt. Hans fiender sårar honom. Förtalet fastnar vanligtvis. Massan blir hans domare. Tidens elände och händelsernas gång blir hans åklagare. Man anser sig kunna vara honom nådig när man nöjer sig med att avkräva honom förödmjukande förklaringar till snärjande kommentarer som hans fiender sammanställt.

Kanske är politikens villkor och problem ganska så beständiga. Kanske har vi en benägenhet att tycka synd om oss själva. Kanske är detta ett sätt att överleva. Eller är det som min politiska lärofader, Tage Erlander, en gång uttryckte det? Han sade: En statsministers vardag består till 80 % i att förhindra katastrofer.

Ärade kammarledamöter, ni anar inte vad ni gått miste om!
(Applåder)

Anf. 50 LARS TOBISSON (m) replik

Herr talman! Jag kan instämma i mycket när det gäller Ingvar Carlsons slutbudskap, inklusive den applåd som följde. Men jag måste återkomma till den strukturella massarbetslösheten, som är Sveriges största problem.

I dag står över 12 % av den arbetsföra befolkningen utanför arbetsmarknaden. Regeringen spådde själv i tillväxtpropositionen att den siffran skulle bestå fram till sekelskiftet. Motdraget är nu besvärjelser och politiska ingrepp som redan misslyckats. Det senaste utspelet om att minska den öppna arbetslösheten till högst 4 % år 2000 visar hur regeringen möter arbetslösheten – med ord i stället för med handling. Jag är allergisk mot sådana mål, är Mona Sahlins kommentar.

Särskilt allvarlig är långtidsarbetslöshetens utveckling under senare år. Stora grupper ställs vid sidan av samhället och vänjs vid en tillvaro utan egna försörjningsmöjligheter. Ni socialdemokrater har ett tungt

ansvar för denna utveckling. Det är er regleringspolitik, påhejad av fackliga särintressen, som gynnar dem som redan har jobb men försvårar för dem som står utan jobb.

Den yrvakna satsningen på 100 000 utbildningsplatser för 10 miljarder kommer inte att leda till tillväxt och riktiga jobb om inte övriga förutsättningar för företagande och arbete samtidigt blir bättre. Men man får, förstås, en tillfällig skenbar förbättring av arbetslöshetsstatistiken.

I ljuset av helgens utspel framstår behovet av förändringar och nytänkande som än mera akut. Höjda skatter och en ovilja att modernisera arbetsrätten ger inte nya riktiga jobb.

Socialdemokraterna föreslår samma politik för morgondagen som den som de misslyckades med i går. Det är samma högskattesamhälle, samma företagarmisstro, samma hårdnackade försvar av regleringar och samma tro på tillväxt och sysselsättning som skapas av politiker. Men den politik som drivit Sverige in i krisen kan inte ta oss ur den.

Efter det att vi moderater funnit att vi inte får gehör för våra konkreta förslag till strukturella reformer på arbetslivets område har vi förordat en oberoende kommission med uppgiften att analysera orsakerna till den svenska arbetslösheten och att se vilka åtgärder som behövs för att vi skall komma till rätta med arbetslösheten.

Denna idé har tidigare viftats bort av regeringen, och Ingvar Carlsson gjorde väl det också i en replik här tidigare i dag. Men kan inte Ingvar Carlsson i sin sista partiledardebatt öppna för åtminstone litet nytänkande? En expertkommission är väl inte för mycket begärt i ett land allt mera illa åtgånget av massarbetslöshetens följder för individer, för samhällsekonomin och för statsfinanserna.

Anf. 51 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) replik

Herr talman! Jag är mycket glad över att arbetslösheten spelar en viktig roll i den här debatten och skulle bara med några ord vilja ange varför jag är övertygad om att Sverige återigen kommer att bli det land som går i spetsen för att finna nya metoder att bekämpa det onda som arbetslösheten utgör. Jag gör det genom att ställa två mycket enkla frågor, som är helt avgörande för trovärdigheten i om vi skall lyckas:

1. Finns det behov i Sverige och Europa som vi inte klarar att tillfredsställa i dag men som borde tillfredsställas, som vi borde möta? Jag tror att alla är beredda att svara ja på den frågan.

2. Finns det människor som vill arbeta men som inte får arbeta, som inte ges den chansen i dag? Svaret är också där ett tydligt ja.

Därmed anser jag att politikernas och demokratins uppgift är att se till att behoven och människornas vilja till insatser kan komma samman. Jag säger inte att det är lätt, men jag är fullständigt övertygad om att det finns möjligheter att göra detta. Jag känner en stark förpliktelse för svensk socialdemokrati att, liksom tidigare årtionden, ta ett stort ansvar i detta avseende. Men jag välkomnar andra partiers insatser här i Sverige och partier i andra delar av Europa som kan medverka till att skapa både teorier som behövs och praktiska reformer.

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:44
24 januari

Om det är något som skulle ha lockat mig att vara kvar i ledande ställning i politiken, så är det denna, som jag ser det, historiska uppgift. I stället för att nu som det sista inbjuda till fortsatt polemik vill jag bara göra markeringen att här finns det faktiskt utrymme för alla som vill bidra konstruktivt.

Anf. 52 LARS TOBISSON (m) replik

Herr talman! Jag förstår att Ingvar Carlsson ser landningsbanan framför sig, men han svarade inte på min fråga utan för ut i ett resonemang om vad man skulle kunna göra.

Ja, gärna diskussioner i en expertkommission eller på annat sätt politiskt om vad som är förutsättningen för mera arbete. Men det kan inte gärna vara innehållet i ert utspel i fredags. Det innehåller ju en kraftig skattechöjning vad gäller arbete, men kanske framför allt vad gäller företagen. Höjd energiskatt i förening med en förtida avveckling av kärnkraften skulle avsevärt minska möjligheterna till nya jobb.

De föreslagna skattechöjningarna fogar sig till de 60 miljarder som redan beslutats sedan Socialdemokraternas återkomst till regeringsmakten.

Kontrasten är då stor till Ingvar Carlssons löfte i valrörelsen, att den verkliga summan skulle bli 3,7 miljarder och att skatterna inte skulle drabba någon fattig. Men från årsskiftet har ett vanligt hushåll, med t.ex. en metallarbetare och en sjuksköterska som båda jobbar heltid, fått en skattechöjning med 1 000 kronor per månad. Det är precis vad vi moderater förutspådde, men detta bestred Ingvar Carlsson före valet.

De skattechöjningar som nu föreslås för dem med högre inkomst ingår i spelet för att blidka partivänstern. Det framgick av Ingvar Carlssons nyårsbudskap till svenska folket. Men då hade en utredning just påvisat att ytterligare skärpningar av det redan rekordhög skattetrycket driver såväl kapital som företag och människor ur landet. Statsministern borde lyssna till sin gamle finansminister Kjell-Olof Feldt:

Vi socialdemokrater borde vid det här laget veta att läget för låginkomsttagarna inte förbättras av höga skatter för andra. För en regering som ser höjd utbildningsnivå och ökad kompetens hos befolkningen som nödvändiga för tillväxt och sysselsättning borde höga marginalskatter vara bannlysta.

Ericssonchefen Lars Ramqvist säger i en artikel i Dagens Nyheter i dag om Perssonplanen – jag ser att Göran Persson skrattar – ”Perssonplanen förödande”. Nya skattechöjningar tvingar exportindustrin att flytta utomlands. Vi riskerar att högutbildade tekniker och experter väljer bort Sverige.

Ingvar Carlsson är fortfarande partiledare. Han kan göra en sista insats. Det är att dra tillbaka Perssonplanen innan det är för sent.

Anf. 53 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Herr talman! Jag skulle vilja hinna med några förtydliganden som gäller Persson-Carlsson-planen. Det ena handlar om 100 000 nya utbildningsplatser, vilket jag tycker är alldeles utmärkt. Vi har över en miljon människor här i Sverige som saknar gymnasiekompetens och som säkert skulle vilja ha det.

Men det förutsätter också en ekonomisk trygghet som gör det möjligt för dessa människor att gå in i en utbildning. Jag tänker på människor som inte är så unga att de går i gymnasieskolan, bor hemma och blir försörjda av sina föräldrar. Jag tänker på människor i medelåldern och i övre medelåldern som behöver ha en höjning av utbildningsnivån, kompetensnivån eller vad man vill kalla det. Det måste finnas försäkringssystem eller studiestöd som ligger på en nivå som möjliggör detta. Där undrar jag hur ni resonerar.

I dag ser det inte ut så. I dag har vi den situationen att på grund av nedskärningarna i a-kassa och de effekter detta har fått på studiestöden har människor, inte minst kvinnor, tvingats lämna utbildningsplatser. När man dessutom har genomfört försämringen att ta bort barntilläggen är det många som har fått lämna en utbildning som de väldigt gärna skulle vilja ha. I stället har de fått gå in i en passiv arbetslöshet. Det var det ena.

Det andra som jag skulle vilja fråga Ingvar Carlsson om gäller den diskussion som nu antligen förs bland litet fler om EMU-projektet. Det finns en växande kritik. Vi har framfört den länge, men nu börjar fler och fler röster höjas mot idén att ha en ekonomisk och monetär union för hela Västeuropa av just det skälet att man ser att planerna på att så strikt anpassa ländernas ekonomier kolliderar med det faktum att vi har stor arbetslöshet i de flesta länder. Man ser det som direkt kontraproduktivt att införa detta. Inte minst i den takt som man nu har tänkt sig.

Jag har också hört att Göran Persson, som sitter här, har sagt någonting om att hade vi den rörligheten på arbetsmarknaden att en finsk bonde kunde byta jobb med en fransk vinodlare skulle detta möjligen vara bra. Men nu ser inte situationen ut så, och jag tror heller inte att den inom överskådlig tid kommer att se ut så.

Allt fler ekonomer höjer kritiskt rösten, inte minst från andra länder, inte minst från Tyskland. Detta menar jag borde leda regeringen till att börja omvärdera synen på EMU.

Jag skulle vara väldigt glad om jag kunde få några signaler i den här frågan. Som det är nu är vår kurs inställd på detta. Det skulle vara önskvärt om man gjorde en omorientering i den här frågan. Vi har ju velat att regeringen skall ta upp detta på regeringskonferensen. Det har vi inte fått gehör för ännu. Förhoppningsvis kommer en diskussion ändå inom de högre sfärerna av EU-politiken. Men de här frågorna skulle jag gärna vilja ha besked om.

Anf. 54 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) replik

Herr talman! Det går inte att få ytterligare 100 000 människor i utbildning utan att man också åstadkommer en lösning av den studiesociala frågan. Hur det skall gå till får vi emellertid återkomma till.

Prot. 1995/96:44

24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

När det sedan gäller EMU har jag upprepade gånger från denna talarstol klarlagt vad min, regeringens och det socialdemokratiska partiets uppfattning är, nämligen att vi skall ha så bra underlag som möjligt och så mycket fakta som det går att få om både ekonomin och vilka länder som kvalificerar sig innan vi tar ställning. Det som har hänt de senaste veckorna bara bekräftar att det har varit en klok linje.

Beslutet skall slutligt fattas i denna riksdag. Därmed kan vi känna oss trygga i att vi har skapat en beslutsprocess i denna svåra och viktiga fråga som gör att vi på bästa sätt kan tillgodose Sveriges intresse.

Jag observerade att Gudrun Schyman nu plötsligt har börjat åberopa ekonomer, när de börjar bli tveksamma till EMU. Jag har nog lärt mig att man inte bara i denna fråga, utan i de flesta frågor skall vara litet skeptisk till ekonomer.

Anf. 55 GUDRUN SCHYMAN (v) replik

Herr talman! Jag delar den uppfattningen. Men eftersom jag vet att regeringen under så lång tid har tagit så oerhört stort intryck av vad just dessa ekonomer har sagt utgår jag från att ni också fortsättningsvis, när de nu ändrar uppfattning, tar intryck. Det var min utgångspunkt. Jag hoppas faktiskt att ni gör det och förstår att detta inte är något bra projekt.

Problemet med detta projekt, Ingvar Carlsson, är ju att ni driver det som om vi hade fattat beslutet, innan vi har fattat beslutet. Det innebär att vi ändå får leva med verkningarna av någonting som ännu inte har beslutats. Det är ingen bra ordning. Det kommer att vara svårt att reparera skadorna. Ett nytänkande får man stilla bedja om, även om det blir byte på partiledarstolen.

Min tid är ute – inte som partiledare, men i talarstolen – och jag vill tacka Ingvar Carlsson för de debatter som vi har haft och för det mycket konstruktiva samarbete som vi också hann bedriva under ett halvårs tid. Jag hoppas att den tillträdande partiledaren känner sig fri till sinnes och utan fördomar går in i ett konstruktivt arbete för att lösa våra gemensamma problem.

Anf. 56 OLOF JOHANSSON (c) replik

Herr talman! På 48 sekunder, som jag har kvar av min taletid, hinner man säga mycket. Jag skall inte använda tiden för att replikera Ingvar Carlsson utan för att tacka honom.

Under vårt samarbete har jag lärt känna dig som en mycket rak person med ett starkt engagemang. Det är ganska lätt att ha att göra med sådana människor. Det innebär självklart inte att man får glömma sina egna värderingar. Du är ansvarsställande. Vi beundrar alla på vilket sätt du tog över efter den tragiska händelsen då Olof Palme mördades. Det var en svår stund för landet, för ditt parti och för dig personligen.

När man för samtal med Ingvar Carlsson behövs det inte så mycket protokoll. Du har haft protokollsbekymmer med andra partier, men inte med oss, om jag säger så. Handslag har gällt och har räckt. Det uppskattar vi.

Dessutom har du rötterna kvar. Det påverkar dig i utbildningspolitik och annat. Jag skall inte nämna några hemligheter. Du håller på Elvsborg i vått och torrt.

Jag skall bara sammanfattningsvis säga att du är en parlamentariker i ordets bästa mening, som makten inte har förmått att deformera. Jag vill kvittera ditt tack för gott samarbete. God tur i fortsättningen!

Anf. 57 ALF SVENSSON (kds) replik

Herr talman! Det skapas en god och vänlig stämning i slutet av debatten. Det är därför inte så lätt att börja ta upp det som jag hade tänkt säga. Men Ingvar Carlsson skulle väl tycka att det var märkligt om alla bara strök honom medhårs. Han skulle nog börja undra vad som hade hänt.

Jag tycker att politisk pedagogik är väldigt intressant. Det är helt uppenbart att Ingvar Carlsson är mycket duktig på det. Det är alltså ett berömmande ord. Samtidigt fattar vi nog alla att han har bestämt sig för att på något sätt slå fast ute i det svenska folkhemmet att vi 1994 befann oss vid avgrundens rand. Det kom i dag, det kom förra gången, det kom förrförra gången. Om man började räkna de gånger detta sagts skulle det bli en försvarlig mängd.

Svensken ute vid TV-apparater och vid radioapparater skall verkligen få klart för sig att när Ingvar Carlsson och Socialdemokraterna tog över, då befann vi oss vid avgrundens rand. Jag kan se att statsråd har fallit offer, och varför skulle då inte folk ute i stugorna ha fallit offer för detta?

Innerst inne vet Ingvar Carlsson såväl som den nu nickande arbetsmarknadsministern att vägen till denna avgrund – om vi nu skall använda det uttrycket som Ingvar Carlsson använde – har beträffats i 25 år. Vi vet ju att ni gärna citerar Kjell-Olof Feldt i sådana här sammanhang. I de yttersta av dessa dagar är t.o.m. Mona Sahlin fri att säga det. Man skall tydligen lämna regeringen för att våga tillstå det. Då blir det kanske fler som kommer att tillstå detta framåt mars, vad vet jag.

Så är det ju. Det var inte 1994 som det gjordes något gigantiskt hopp och så stod sedan svenska folket vid någon sorts rand. Svensk ekonomi har ju missköts och – för att inte använda de drastiska uttrycken – släppts i väg under 25 år.

Jag kan inte heller låta bli att påpeka att Socialdemokraterna ju inte visade – bortsett från krisförhandlingarna – tillnärmelsevis den följsamhet mellan 1991 och 1994 som nu Centerpartiet visar visavi Socialdemokraterna. I stället stod ni där och kände er väldigt förnöjda och jublade över att den borgerliga regeringen behövde stöd någonstans ifrån, och så motades lystet nydemokraterna fram. Hur skulle det ha tett sig om fyrpartiregeringen hade vädjat om ert stöd när det gällde att sänka bidragsnivåer och försäkringsnivåer till 75 %?

Lyssna nu vid TV-apparater och radioapparater! Ni kan väl ana vilka demonstrationer vi då hade att möta i Stockholmsregionen och annorstädes.

Detta vill jag ha sagt, därför att jag inte tycker att det är bra att det skall befästas ute i stugorna att vi 1994 befann oss vid avgrundens rand.

Prot. 1995/96:44
24 januari

Partiledardebatt

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Ingvar Carlsson hade utsökta möjligheter 1991–1994 att se till att detta inte hade skett.

Sedan gäller det framtiden. Det avslutande sjoket i Ingvar Carlssons tal var mycket intressant att lyssna på när han hade lämnat detta med avgrunden.

Jag hoppas innerligt att förnyarna skall kunna ta över och att traditionalisterna skall komma litet i bakgrunden. Det är pedagogiskt skickligt gjort av Göran Persson att nu lägga fram Perssonplanen för att visa traditionalisterna vad som händer om de vinner. Det var naturligtvis pedagogiskt briljant gjort. Jag är helt övertygad om att det nu kommer att gå lättare för Göran Persson vid kongressen, och det har han säkert insett – han har ju varit skolminister. Jag önskar alltså ärligt att förnyarna skall kunna göra sig gällande.

Människor måste få mer att säga till om själva när det gäller barnomsorg, skola, äldreboende, arbetstider osv. Det finns en kreativitet hos individerna, en unik förmåga hos var och en som vi måste ta till vara och som samhället behöver nyttiggöra sig. Jag tror, herr talman, att det tillhör den mänskliga konstitutionen att vilja råda mer över sin tillvaro än vad som hittills har varit fallet.

Anf. 58 LARS TOBISSON (m)

Herr talman! Jag skall också vara vänlig. Men först vill jag sammanfatta dagens debatt med att konstatera att den har visat regeringens oförmåga att föra in Sverige på en kurs som kan ge god tillväxt, fler företag och nya riktiga jobb.

Socialdemokraterna hindras här av sin inre splittring. Partiledningen satsar nu på att blidka vänsterkrafter inom och utom partiet. Jag tror att det är ett missgrepp, Göran Persson. Att redan före den extra partikongressen göra eftergifter kan bara öka aptiten hos dem som vill vrida klockan tillbaka.

Vi har nu genomlidit 15 månader av socialdemokratiskt styre. Ingvar Carlsson kan göra en sista insats för att kontrastera mot vad som har varit genom att dra tillbaka Perssonplanen.

Men oavsett vilken sorti statsministern nu väljer vill också jag tacka honom för en långvarig och stor insats i svensk politik. Många är de områden som Ingvar Carlsson verkat på. Jag minns första gången som jag hade kontakt med Ingvar Carlsson – jag skötte då utbildningsfrågor inom SACO och Ingvar Carlsson var utbildningsminister i början av 1970-talet. Det var alltid rejäla tag. Vi kom upp till departementet med våra problem. Ministern lyssnade och förklarade politiska svårigheter med de lösningar som vi anvisade, svårigheter som jag antar fortfarande finns även i en annan roll. Men ministern lovade att återkomma med besked, och han gjorde det faktiskt också. Det var ett slags renhårighet som jag satte stort värde på och som jag även senare har mött och uppskattat på det politiska fältet.

Jag hoppas verkligen, Ingvar Carlsson, att det skall finnas utrymme i samhällsarbetet även för en avgången partiledare och statsminister.

Prot. 1995/96:44
24 januari

Partiledardebatt

Anf. 59 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Herr talman! Jag kommer inte att medverka till att försöka dra tillbaka någon Perssonplan. För det första vill jag det inte, och för det andra kan jag det inte. Den planen är än så länge ett förslag till en socialdemokratisk partikongress, vilken är den instans som kommer att avgöra denna fråga. Jag känner mig väldigt trygg i förvisningen om att kongressen kommer att fatta kloka beslut.

Även om jag återkommer och svarar på frågor vid frågestunderna i ytterligare några veckor vill jag ändå, eftersom det för mig är den avslutande partiledardebatten, uttrycka en uppskattning för att jag under så lång tid har fått vara med i Sveriges parlamentariska liv.

Vi är inte alltid nöjda med det engagemang och intresse som vi kan skapa för riksdagens arbete, men det är ändå ett grundläggande faktum att det är i denna kammare som de avgörande besluten för landet fattas. Och jag känner stolthet över att jag under så lång tid har fått vara med i kammarens arbete.

(Applåder)

Partiledardebatten var härmed avslutad.

2 § Meddelande om aktuell debatt

Förste vice talmannen meddelade att aktuell debatt om flyktingpolitiken skulle anordnas *fredagen den 26 januari kl. 09.00*.

(Meningsyttringar från åhörarläktaren.)

Anf. 60 FÖRSTE VICE TALMANNEN

Meningsyttringar från åhörarläktaren är icke tillåtna.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1995/96:119 till socialförsäkringsutskottet

1995/96:123 till lagutskottet

Skrivelse

1995/96:122 till socialutskottet

4 § Kammaren åtskildes kl. 12.30.

Prot. 1995/96:44
24 januari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 1 § anf. 42 delvis och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1995/96:44
24 januari

1 § Partiledardebatt	1
Anf. 1 LARS TOBISSON (m)	1
Anf. 2 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) replik	3
Anf. 3 LARS TOBISSON (m) replik	4
Anf. 4 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	5
Anf. 5 LARS TOBISSON (m) replik	6
Anf. 6 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	6
Anf. 7 LARS TOBISSON (m) replik	7
Anf. 8 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	7
Anf. 9 LARS TOBISSON (m) replik	8
Anf. 10 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	8
Anf. 11 LARS TOBISSON (m) replik	9
Anf. 12 OLOF JOHANSSON (c)	9
Anf. 13 LARS TOBISSON (m) replik	12
Anf. 14 OLOF JOHANSSON (c) replik	13
Anf. 15 LARS LEIJONBORG (fp) replik	13
Anf. 16 OLOF JOHANSSON (c) replik	14
Anf. 17 LARS LEIJONBORG (fp) replik	14
Anf. 18 OLOF JOHANSSON (c) replik	15
Anf. 19 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	15
Anf. 20 OLOF JOHANSSON (c) replik	15
Anf. 21 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	16
Anf. 22 OLOF JOHANSSON (c) replik	17
Anf. 23 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	17
Anf. 24 OLOF JOHANSSON (c) replik	17
Anf. 25 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	18
Anf. 26 OLOF JOHANSSON (c) replik	18
Anf. 27 ALF SVENSSON (kds) replik	19
Anf. 28 OLOF JOHANSSON (c) replik	20
Anf. 29 ALF SVENSSON (kds) replik	20
Anf. 30 OLOF JOHANSSON (c) replik	20
Anf. 31 LARS LEIJONBORG (fp)	20
Anf. 32 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) replik	24
Anf. 33 LARS LEIJONBORG (fp) replik	26
Anf. 34 Statsminister INGVAR CARLSSON (s) replik	26
Anf. 35 LARS LEIJONBORG (fp) replik	27
Anf. 36 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	28
Anf. 37 TALMANNEN	29
Anf. 38 LARS LEIJONBORG (fp) replik	29
Anf. 39 TALMANNEN	29
Anf. 40 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	29
Anf. 41 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	29
Anf. 42 GUDRUN SCHYMAN (v)	30

Prot. 1995/96:44
24 januari

Anf. 43	Statsminister INGVAR CARLSSON (s) replik.....	33
Anf. 44	GUDRUN SCHYMAN (v) replik	34
Anf. 45	Statsminister INGVAR CARLSSON (s) replik.....	34
Anf. 46	BIRGER SCHLAUG (mp).....	34
Anf. 47	FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	39
Anf. 48	ALF SVENSSON (kds).....	39
Anf. 49	Statsminister INGVAR CARLSSON (s).....	42
Anf. 50	LARS TOBISSON (m) replik	46
Anf. 51	Statsminister INGVAR CARLSSON (s) replik.....	47
Anf. 52	LARS TOBISSON (m) replik	48
Anf. 53	GUDRUN SCHYMAN (v) replik	49
Anf. 54	Statsminister INGVAR CARLSSON (s) replik.....	49
Anf. 55	GUDRUN SCHYMAN (v) replik	50
Anf. 56	OLOF JOHANSSON (c) replik.....	50
Anf. 57	ALF SVENSSON (kds) replik	51
Anf. 58	LARS TOBISSON (m).....	52
Anf. 59	Statsminister INGVAR CARLSSON (s).....	53
2 §	Meddelande om aktuell debatt	53
	Anf. 60 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	53
3 §	Hänvisning av ärenden till utskott	53
4 §	Kammaren åtskildes kl. 12.30.....	53